

Directa

publicació quinzenal

Núm 425

Del 22/2 al 7/3 de 2017

2€

www.directa.cat

Un mapa recull 276 conflictes mediambientals viscuts als Països Catalans durant els últims deu anys

8-11

Jack Halberstam: "El matrimoni és una organització fallida de la intimitat i ara el volem estendre a la gent LGTBI?"

12-15

Forns tradicionals i projectes agroecològics fan front al pa congelat, les farines industrials i l'explotació laboral

16-17

L'empresa de seguretat israeliana Magal S3, encarregada de la vigilància del mur de Palestina, estén el seu negoci a través de contractes amb el govern Trump i institucions de l'Estat espanyol

PÀG 3-7

/ VICTOR SERRI, PAU FABREGAT

Directa

publicació quinzenal

EDITA:
La Directa SCCL
C. Riego núm. 37 baixos esquerra 08014 Barcelona
Tel: 935 270 982 / Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat - www.directa.cat

DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

LLICÈNCIA CREATIVE COMMONS: Reconeixement-No
Comercial-Sense Obra Derivada 2.5

Aquesta publicació intenta escriure amb
un llenguatge no sexista i no androcèntric

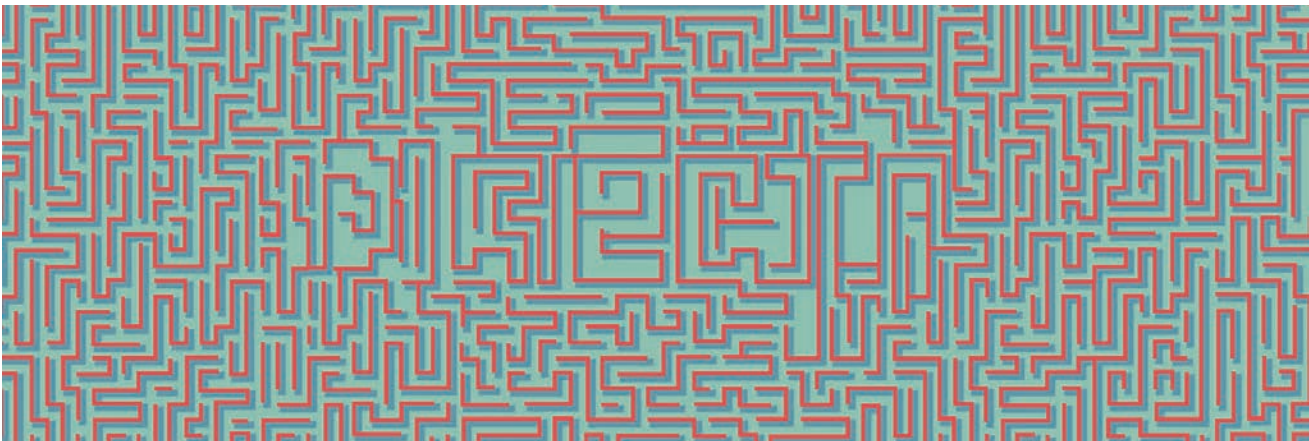
La Directa no comparteix necessàriament
les idees expressades als articles d'opinió

QUI SOM?
Estirant del fil
Grup d'investigació
Al peu del canó
Jesús Rodríguez, Anna Celma
Miralls
Gemma Garcia
Cruïlla
Vicent Almela, Guille Larios
Impressions
Adrián Crespo, Isabel Benítez
Roda el món
Oriol Andrés, Roger Suso
Poca Broma
Gerard Casadevall
Expressions
Misaël Alerm, Àlex Romaguera,
Daniel Bastús
La indirecta
Àlex Romaguera, Mariana Cantero
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia,
Maties Lorente
Audiovisuals
Sònia Calvó, Estel·la Marcos
Fotografia
Víctor Serri
Il·lustració
Ricardo Hermida, Lluís Ràfols
Correcció
Laia Bragulat
Edició
Jesús Rodríguez
Projecte gràfic
Hugo Cornelles
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat
Gestió web
Jamgo Cooperativa Tecnològica
Administració i subscripcions
Ester Mora
Difusió i Publicitat
Ferran Domènech
Comercial i distribució
Paula Rodríguez

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS
COL-LABORADORS: Berguedà, Bages i
Solsonès ('L'Apunt'); Gironès, la Selva, Pla
de l'Estany i Baix Empordà ('L'Ariet'); Alt
Empordà ('La Fissura'); Osona; Maresme;
Baix Llobregat ('La Riuada' i 'Infobaix');
Alt Penedès, Baix Penedès, Anoia i Garraf
(Xarxa Penedès); Vallès Oriental; Vallès
Occidental; Barcelonès ('La Interviu');
El Camp; Terres de Ponent; Castelló;
València; Palma; Eivissa; Menorca;
Perpinyà i Terres de l'Ebre

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció redaccio@directa.cat
Opinió opinio@directa.cat
Cultura expressions@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Publicitat publicitat@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

Arqueologia Directa (7): gestió, a l'ombra de la notícia

/ VISUALOMELETTE

Roger Costa Puyal
@RuesRu

Els milers de coses que s'han de fer en un mitjà, a part dels continguts; això és, la gestió... un merder de ca l'ample! Infinites carpetes obertes, que anàvem tancant al mateix temps que fèiem la gira de presentacions a barris i pobles per aconseguir subscripcions, anunciant, punts de venda i col·laboradores.

Primer, vam temptejar les poques rotatives que existeixen: els mateixos preus i les mateixes condicions. És un oligopoli. Vam continuar imprimint a Girona. Els ordinadors, els vam reciclar a una ONG. Eren antics, amb disquetera de cinc i un quart. Per a les tasques més exigents, vam comprar un *pentium* a través de l'Hernán de la Ciutat Invisible. La distribució va ser la part més complicada, per a qualsevol mitjà ho és. Vam topar amb un altre oligopoli: només dues empreses de distribució a quioscos. Les altres opcions eren la militància de tota la vida o buscar alguna distribuïdora alternativa. L'Enric Duran, de l'Infoespai, ens va fer algunes propostes. Però no van prosperar i ell va seguir amb el seu tema. Finalment, ens vam agafar a una proposta que ens va fer el Jordi de la cooperativa Trèvol. D'altra banda, la proposta implicava sortir els dimecres i això impedia la publicació del *Contra-Infos* a les pàgines centrals de la DIRECTA, com havíem anunciat al número 0. Cap dels dos col·lectius no vam trobar la fórmula. L'Estel, del mític butlletí mural, va venir a l'assemblea on vam tancar amigablement el tema.

Per al local, les primeres opcions van ser l'Espai Obert i l'Infoespai, però no hi cabíem. Finalment, vam llogar varies sales d'una fàbrica abandonada en un polígon industrial a l'Hospitalet -entre la Torrossa i el Gornal- que havia estat okupada puntualment uns mesos abans per fer-hi un festival *queer*. Un gelid dissabte 28 de gener ens vam posar la granota de feina i vam anar a la vella fàbrica de pell sintètica a netejar i muntar la redacció. D'altra banda, com que l'edifici restava abandonat i un servidor estava a punt de ser desallotjat de la casa okupa on vivia, a totes les parts ens va semblar bé que jo anés a viure a la fàbrica i, així, la dotés d'una presència humana continuada. Va ser una experiència postindustrial que quedarà sempre a les nostres memòries.

El 15 de gener de 2006, encara a l'Espai Obert, vam fer la primera assemblea general. Teníem 258 euros i 50 subscriptores... 50 visionàries! Aquestes dades van generar un debat sobre la viabilitat del projecte i es va plantejar el canvi a quinzenal, però finalment

es va decidir seguir amb el setmanari: "S'entén que la confiança de la gent es basa en el tret diferencial de la periodicitat". En aquesta primera assemblea general, ja es va tractar un problema que ens ha acompanyat sempre, l'acta diu: "El grup de gestió està format, actualment, per quatre persones i és del tot insuficient".

Finalment, la primera trobada de corresponsalies es va fer el 18 de desembre de 2005 al CSO Euterpe, a Sabadell, i la va organitzar, curiosament, el nucli de Terrassa. Hi havia gent del Baix Llobregat, del Vallès, del Maresme, de Girona i de l'Ebre. Només els nuclis de Terrassa i Girona es van mostrar disposats a constituir una corresponsalia. La resta va preferir només col·laborar amb la Directa, "ja sigui per motius de possibilitats humanes o perquè es vol veure com evoluciona el projecte". Es veia prematur adquirir el compromís. Però també hi veien possibilitats: "Tot i això, van mostrar el seu interès a ser el referent per als moviments socials locals i disposar d'un correu electrònic propi de la DIRECTA o del carnet". Es va fer un mapa de competències informatives delimitant els "àmbits d'acció que cada representació territorial podia assumir". El 19 de febrer de 2006, al Despertaferro de Reus, es va fer una segona trobada, on ja van començar les inevitables topades entre redacció i corresponsalies: "Al número 00, ha aparegut informació incorrecta, o no exacta, corresponent a diferents parts del territori. En aquest sentit, s'acorda: quan la redacció de Barcelona vol publicar una notícia que pertany a una part del territori on hi ha corresponsalia, cal posar-se en contacte amb aquesta. Quan la redacció de Barcelona rep un article d'una corresponsalia, si cal realitzar algun canvi, l'haurà de comunicar a la corresponsalia en qüestió", etc. Girona va proposar: corresponsalies autogestionades amb part dels diners de les subscripcions del seu territori. Es va valorar com a prematur, primer calia consolidar els mínims per tirar endavant el setmanari. A la tercera trobada, el 19 de març a La Fàbrica, a Celrà, ja hi havia nou corresponsalies: Baix Llobregat, Sabadell, Terrassa, Valls, Reus, Lleida, Girona, Maresme i Menorca.

Amb tota aquesta feinada a l'esquena, ens vam plantar a l'abril amb només 200 subscripcions, molt lluny de les 1.500 necessàries, però amb una redacció nova de trinca, un equip humà entregat i un sentiment que el que estàvem fent era molt necessari, ja quasi imprescindible. Era pràcticament qüestió de fe. El 19 d'abril va sortir la DIRECTA número 1, la primera setmanal. Si el número 0 havia estat com un embaràs, ara vindrien els parts setmanals... i alguns amb besonada! ◀

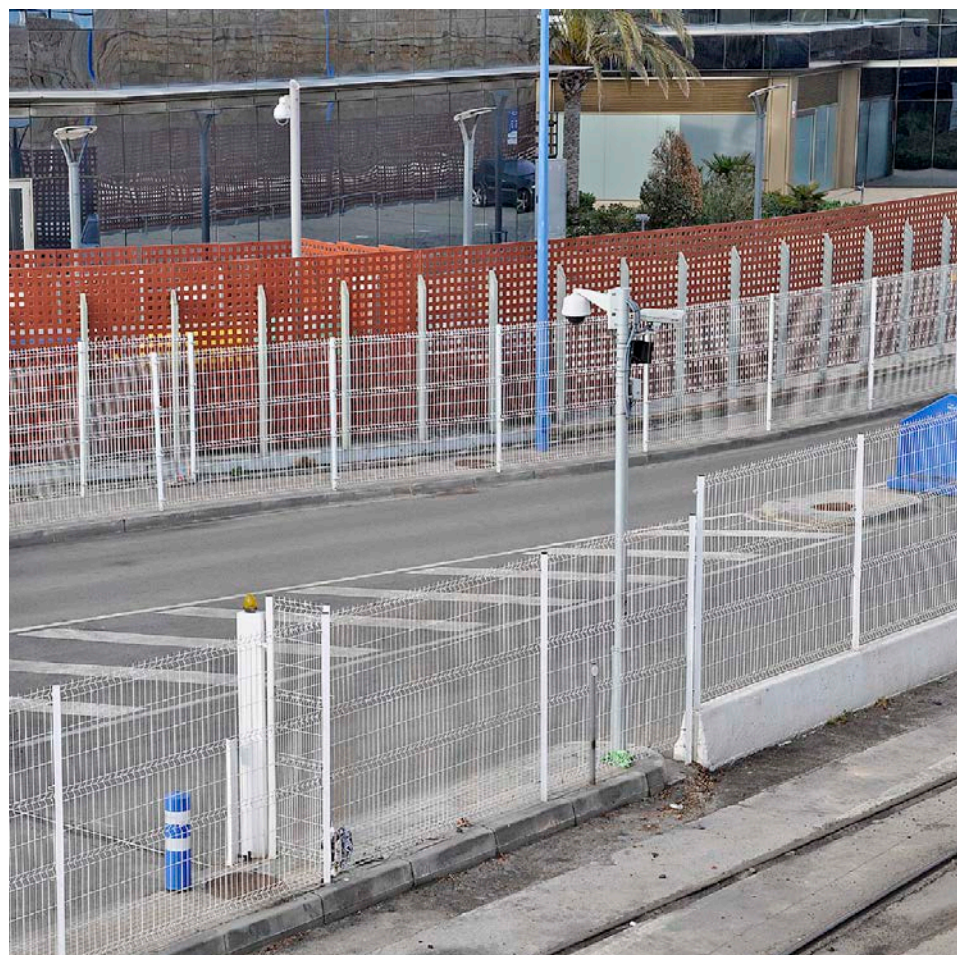
VOLEM SABER LA TEVA OPINIÓ: Quin article t'ha agradat més del número? Què hi trobes a faltar? Quins canvis hi faries? Quins temes no toquem i podríem tractar?
ESCRIU-NOS a directa@directa.cat

La construcció i la vigilància dels murs que proliferen arreu del planeta ha esdevingut un suculent camp d'inversió empresarial. L'alta tecnologia de control social desenvolupada per les forces armades d'Israel és a l'origen de l'empresa Magal S3, una societat que rep contractes milionaris per la gestió del mur de Palestina i que, alhora, s'implanta als Estats Units i Europa. A través de Magal S3 España SL, ha aconseguit adjudicacions de nombroses administracions públiques a l'Estat espanyol

Els murs, negoci al límit

Un informe de l'Observatori de Drets Humans i Empreses denuncia que Magal S3, empresa gestora del mur de Palestina, també treballa en la vigilància del Port de Tarragona i opta al projecte milionari d'ampliació del mur entre Mèxic i els Estats Units

Les tanques, les càmeres i els detectors dels territoris palestins (esquerra) i del Port de Tarragona (dreta) duen el mateix segell / AHMAD AL-BAZZ / ACTIVESTILLS / ALBERT VENTURA

Guille Larios / Jesús Rodríguez
@La_Directa / @albertmartnez

L'any 1953, el director general del Ministeri de Defensa d'Israel i posterior premi Nobel de la Pau, Shimon Peres, va impulsar la creació de l'empresa Israel Aerospace Industries (IAI), una societat governamental dedicada a la investigació i el desenvolupament tecnològic de les forces militars del recent proclamat Estat hebreu. Dotze anys més tard, el 1965, l'IAI va desenvolupar la marca Magal S3 Security Systems Ltd. per donar resposta a les "necessitats de seguretat fronterera". L'empresa es va privatitzar l'any 1984, tot i que el govern va mantenir el seu 26% d'accions. Magal S3 ha esdevingut una multinacional gegantina -la proveïdora planetària de tecnologia de seguretat perimetral més gran, segons el *Financial Times*-, que es presenta com a "líder" en solucions de seguretat i ciberseguretat per entorns complexos i infraestructures crítiques com fronteres, centres penitenciaris, ports, aeroports i instal·lacions militars i governamentals, entre altres.

Competeix en el mercat tecnològic d'inversions nord-americà -cotitza a l'índex Nasdaq de Wall Street- i desenvolupa la seva activitat a 80 països, amb quinze empreses subsidiàries o filials a Alemanya, el Regne Unit, els Estats Units, el Canadà o Mèxic. Magal S3 també és propietària de l'empresa israeliana CyberSeal,

que actua com la seva branca de ciberseguretat. El seu ventall de negoci inclou la vigilància de diversos trams del mur de Palestina i, recentment, s'ha postulat com a candidata a gestionar les ampliacions del mur entre Mèxic i els Estats Units anunciades per Donald Trump. Però, més a prop nostre, també ha aconseguit l'adjudicació de contractes en administracions públiques de Catalunya, el País Valencià i l'Estat espanyol. El Port de Tarragona, TV3 o la presó de Picassent figuren a la seva cartera de clients. S'enriqueix amb el suculent negoci de les càmeres, les concertines i els detectors als municipis de Cisjordània per on passa el mur -declarat il·legal pel Tribunal de Drets Humans de l'Haia- i, a casa nostra, suma beneficis de manera més discreta.

"El negoci de la seguretat fronterera està a l'alça i això és una bona notícia", va declarar Saar Koursh -director de l'empresa matriu- l'agost de 2016 al portal Bloomberg en el marc d'una visita a Nairobi. Formava part d'una delegació israeliana en visita oficial a Kenya -encapçalada pel primer ministre Benjamin Netanyahu- amb l'objectiu de negociar la contractació d'una tanca de 682 quilòmetres per la frontera amb Somàlia amb el president Uhuru Kenyatta. No es tracta de la primera instal·lació de Magal a Kenya, ja que també gestiona la seguretat perimetral del port de Mombasa, proveïda de tecnologia intel·ligent, càmeres i sensors tèrmics i de moviment.

L'empresa ha aconseguit contractes amb els governs de Catalunya, el País Valencià i l'Estat espanyol. El Port de Tarragona, TV3 o la presó de Picassent figuren a la seva cartera de clientes

Continua a la pàgina següent >>>

>>>Ve de la pàgina anterior

El negoci de la segregació

Segons un informe fet públic per l'Observatori de Drets Humans i Empreses-Nord d'Àfrica i Orient Mitjà (ODHE), “el desenvolupament tecnològic de l'empresa Magal ha estat possible per l'experiència acumulada durant més de 50 anys en la contribució al projecte d'ocupació i apartheid del govern d'Israel sobre la població de Palestina”.

L'any 2002, Magal va guanyar el 80% de les llicitacions per dotar el mur de separació de Cisjordània d'un sistema de seguretat de detecció d'intrusions al llarg de més de 125 quilòmetres. També és la proveïdora principal de tanques intel·ligents amb sistemes de seguretat perimetral i de sistemes de circuit tancat de televisió i de comandament i control (sistema FOR-TIS). El 6 de febrer passat, l'empresa va fer públic que havia aconseguit un contracte per valor de 8,5 milions de dòlars del pressupost del Ministeri de Defensa d'Israel per introduir innovacions tecnològiques a les seves fronteres. Alguns d'aquests sistemes s'han desplegat al llarg dels últims anys a una desena d'assentaments il·legals a Cisjordània.

L'empresa té la seva seu central a la ciutat de Yehud, sota la direcció de Saar Koursh, que va adquirir experiència en el sector com a treballador d'Elbit Systems Ltd, una de les empreses que fabriquen materials electrònics amb finalitat militar més importants. Els altres nou membres de la direcció executiva, tot homes, tenen trajectòries prèvies àmplies, ja sigui com a militars als exèrcits d'Israel o el Canadà o bé lligades a empreses de gestió de bases de dades (Verisign o Agt International), ciber-seguretat i vigilància (Prosegur México, Elbit Systems, Optex o Computers Device Company).

Vigilància de la MAT a l'Alt Empordà

Sota la denominació Magal S3 España SL, des de l'any 2009, l'empresa disposa d'una filial a l'Estat espanyol amb seu a Las Rozas, Madrid. Durant aquests anys, no ha parat de créixer i ampliar la cartera de clientes, a més d'augmentar la xifra de negoci -un 25% només durant l'exercici 2015. Els projectes més destacats a l'Estat espanyol són la seguretat perimetral dels aeroports de Màlaga i Saragossa. També s'han especialitzat en la protecció de plantes energètiques i xarxes de transport d'Endesa, Repsol i Enagas. Un exemple són les tanques intel·ligents de seguretat integral -que incorporen el sistema de càmeres de circuit tancat CCTV, detecció perimetral, comunicacions i megafonia- que Magal S3 ha instal·lat als conductes de la xarxa de molt alta tensió a la frontera entre l'Estat espanyol i França. La línia creua els Pirineus a través del túnel d'Inelfe -de 8,5

quilòmetres de longitud i 3,5 metres de diàmetre-, entre els termes municipals de la Jonquera, a l'Alt Empordà, i Montesquieu-des-Albères, a la Catalunya Nord.

Un altre dels negocis de Magal és la vigilància d'infraestructures crítiques del Ministeri de Defensa de l'Estat espanyol com el Centre d'Experimentació El Arenosillo (CEDEA) a Huelva, sis bases de les Forces Aèries espanyoles (la documentació oficial no precisa quines), la seu central d'AENA i el comandament central del Cos Nacional de Policia espanyola. L'informe de l'ODHE afegeix que, a la cartera de clientes de Magal S3 España, hi ha vuit centres penitenciaris i de detenció -entre ells, el de Picasent, al País Valencià-, a més de la cadena de televisió pública TV3. Finalment, la filial ibèrica s'encarrega de la seguretat integral i perimetral de ports com el de Huelva, Ceuta o Tarragona.

Violació de directives de contractació pública

Una de les conclusions de l'informe de l'ODHE és que Magal S3 “és una empresa clau i necessària pel sistema d'ocupació i apartheid d'Israel i, per tant, les seves activitats lucratives són il·lícites i violen el dret internacional”. És per això que aquesta organització en defensa dels drets humans considera que “la contractació dels serveis i els productes de seguretat de Magal S3 posa de manifest una greu falta de responsabilitat de les administracions públiques espanyoles i catalanes per no assegurar el compliment

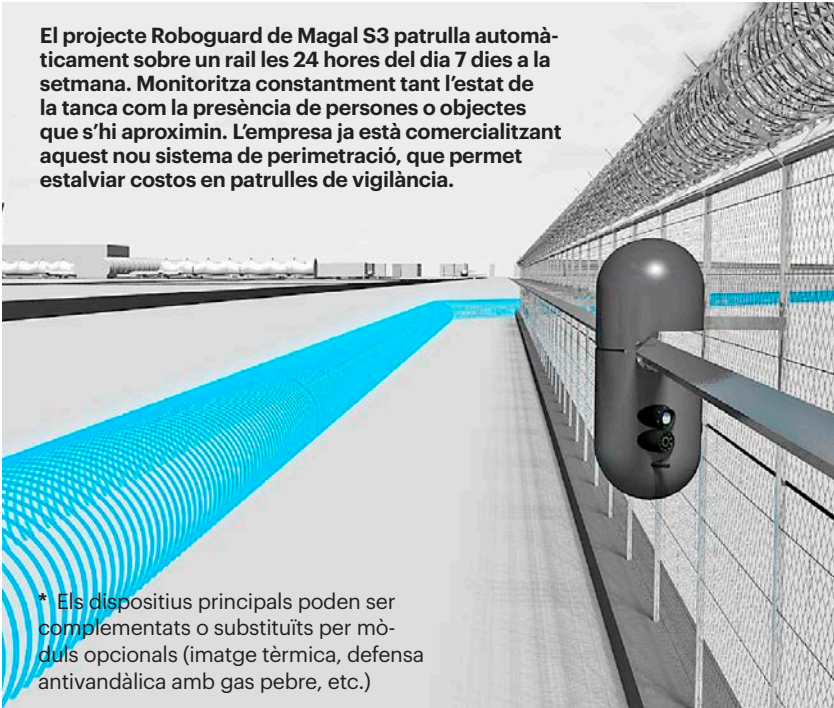
del dret internacional per part d'Israel i de la resta d'actors que operen amb el seu consentiment o promoció”.

L'entitat considera que aquesta “connivència” suposaria una violació de les directives comunitàries de contractació pública aprovades l'any 2014, recentment incorporades a la legislació espanyola a través del Decret llei 3/2016 de mesures urgents en matèria de contractació pública. Segons aquesta norma, “la contractació pública es configura com un instrument que permet incidir en el mercat amb l'objectiu de dur a terme polítiques per (...) fomentar la contractació pública amb criteris socialment responsables”.

Tanmateix, segons afegeix l'ODHE, la contractació de Magal entra en contradicció amb els objectius de coherència de les polítiques de cooperació al desenvolupament i la llei de foment de la pau aprovada pel Parlament de Catalunya el juliol de 2003 que té com a objectiu establir “les actuacions que han de dur a terme tant l'Administració de la Generalitat com els ens locals per promoure la cultura de la pau i el diàleg intercultural i religiós i de contribuir a l'eradicació dels conflictes violents i tractar-ne les causes”.

Per aquesta raó, l'ODHE exigeix que les administracions rescindeixin els contractes públics amb l'empresa Magal S3 i deixin de beneficiar “una empresa còmplice de les violacions del dret internacional i dels drets humans i que tampoc no respecta les directives europees 2014/23/UE i 2014/24/UE de contractació”. ◀

Un robot substitueix el patrullatge

CÀMERA PTZ amb il·luminació IR situada a la part superior del robot que permet una perspectiva més bona, amb un angular de 360 graus

INTERCOMUNICACIÓ bidireccional que permet parlar i escoltar des del centre de control. El robot pot donar ordres a les persones intruses

DISPOSITIU LÀSER que escaneja constantment la tanca i localitza talls, forats, persones o objectes estranys al seu voltant

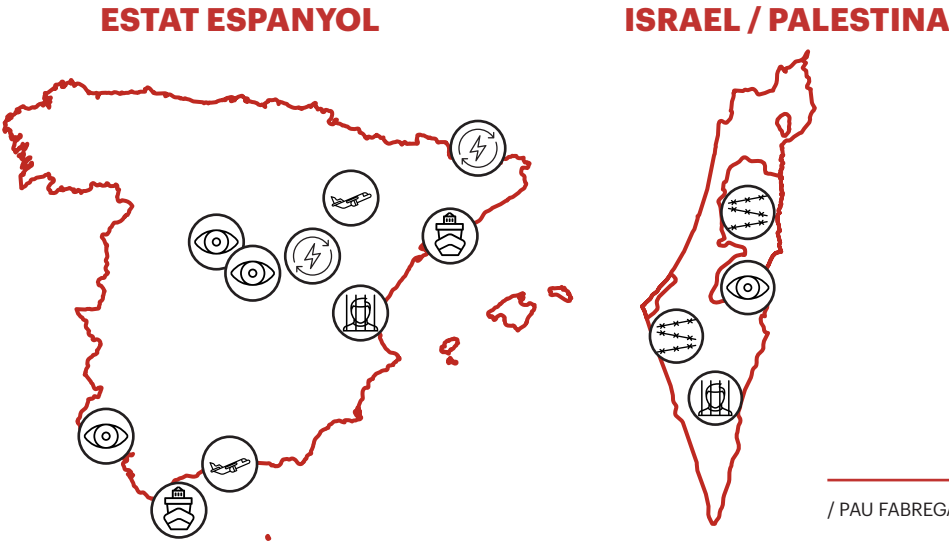
CÀMERA FIXA de curt abast amb il·luminació IR que permet verificar la tanca i la presència de persones o objectes

BATERIA RECARREGABLE que s'intercanvia automàticament

FONT: www.magal-s3.com

Sis àrees de negoci

- Aeroports de Màlaga i Saragossa, així com la seu central d'AENA a Madrid
- Vuit centres penitenciaris a l'Estat espanyol, com la presó de Picasent (País Valencià). Vincle fort amb l'Autoritat Israeliana de Presons
- Centre aeroespacial (Huelva), bases militars i seu central del CNP (Madrid). Seguretat d'assentaments de colons a Cisjordània
- Checkpoints, càmeres i detectors a 125 quilòmetres del mur de Palestina. Control de tanques que envolten la franja de Gaza
- Seguretat perimetral als ports de Tarragona i Ceuta. També controla la infraestructura portuària de Buenaventura (Colòmbia).
- Control de la línia de molt alta tensió al seu pas pels Pirineus i de les xarxes de distribució d'Endesa, Gas Natural-Repsol, Enagas i REE

/ PAU FABREGAT

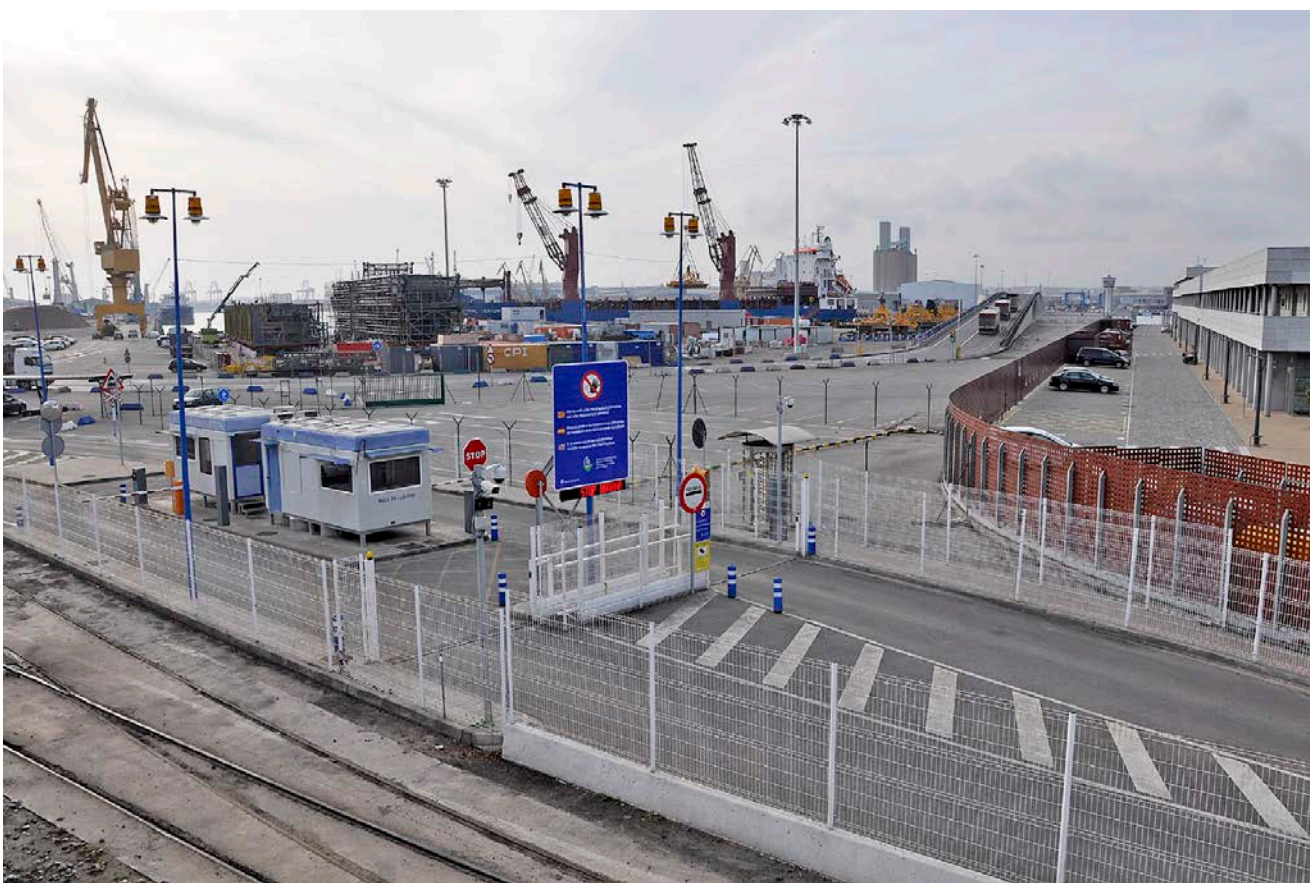
Nathan Kirsh, oportunista d'apartheids

El principal accionista de Magal S3 és el sud-africà Nathan Kirsh (24,2% del capital) a través de l'empresa Mira Mag Ltd., registrada a Libèria i a les illes Verges britàniques, paradisos fiscals segons la catalogació de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic. Kirsh es troba a la posició 435 de la llista Forbes de la gent més rica del planeta. Descendent d'una nissaga jueva, va néixer a Sud-àfrica l'any 1932. Segons una investigació de Joseph Hanton publicada en forma de llibre, les empreses de Kirsh van esquivar el bloqueig dictaminat per l'ONU contra els productes sud-africans que col·laboraven amb l'apartheid etiquetant la producció a Swazilàndia, país veí governat per una monarquia absolutista i on Kirsh posseeix nombroses empreses del sector tèxtil. També és propietari de Jetro Holdings, el principal grup nord-americà d'autoservei alimentari.

Magal S3 ha rebut adjudicacions per un valor d'un milió i mig d'euros al Port de Tarragona
/ ALBERT VENTURA

El port de Tarragona i el compromís per la pau

La Coordinadora Tarragona Patrimoni de la Pau reclama una "ratificació dels principis ètics" a l'Autoritat Portuària després de conèixer el cas de Magal S3

Jordi Sans Sagrañes
@jsans_

El 21 de novembre de 2014, l'Autoritat Portuària de Tarragona li va adjudicar la contractació d'un nou sistema de seguretat perimetral valorat en 1.270.726,90 euros

Magal S3 no és l'única empresa d'origen israelià que opera al port. L'any 2008, la naviliera Zim va adquirir el 40% del capital de l'antiga operadora de contenidors

Durant l'exercici de 2016, el Port de Tarragona va gestionar un volum de 31,6 milions de tones de mercaderies i va generar un import net de 52,5 milions d'euros. Entre les empreses contractades per les autoritats portuàries, trobem Magal S3. L'any 2013, l'Autoritat Portuària li va adjudicar la implantació d'un "sistema avançat de comandament i control (SAMC-APT), que permet gestionar de forma integral els recursos destinats a la prevenció i la seguretat", a més de la coordinació entre la policia portuària i altres cossos de seguretat pública, per un valor de 197.500 euros.

L'any 2014, les adjudicacions van continuar i, el 27 de març, l'empresa va aconseguir el contracte per instal·lar una "frontera virtual" a la bocana del port a través d'un sistema de càmeres de televisió de circuit tancat (CCTV). La inversió pública, per un valor de 131.900 euros, va ser negociada directament amb Magal S3, sense publicitat prèvia, segons l'informe de l'ODHE. El 21 de novembre, la mateixa Autoritat Portuària li adjudica la contractació d'un nou sistema de seguretat perimetral valorat en 1.270.726,90 euros. Es tracta d'un nou mètode antiintrusions que incorpora tanques intel·ligents amb sensors i un sistema de circuit tancat de televisió amb 150 càmeres termals actives les 24 hores del dia.

L'Autoritat Portuària està presidida per Josep Andreu i Figueras -nomenat pel ministre de Foment espanyol a proposta de la Generalitat-, un polític de Convergència Democràtica de Catalunya (CDC) que havia estat gerent de la Xarxa Sanitària i Social Santa Tecla i membre de les comissions de control de Caixa Tarragona i Catalunya Caixa.

Magal S3 no és l'única empresa d'origen israelià que opera al port. L'any 2008, la naviliera Zim va adquirir el 40% del capital de l'antiga operadora de contenidors al port, Contarsa Sociedad Estuba, una operació completada per la companyia del golf Pèrsic Dubai Port World, que en va adquirir el 60% restant.

Reivindicació des de l'antimilitarisme

Marc Suanes, membre de la Coordinadora Tarragona Patrimoni de la Pau recorda que "el Port de Tarragona ha estat i és un espai militaritzat no només per la presència de vaixells de guerra". Suanes explica que la infraestructura ha servit pel comerç d'armes i ha albergat destacaments de l'OTAN i de l'exèrcit espanyol en el marc de maniobres militars.

El col·lectiu carrega contra la "utilitat real" del consell d'administració de l'Autoritat Portuària, ja que els seus membres no només són actors de l'àmbit polític. Malgrat tot, l'organització reclama una "ratificació dels principis ètics" en les actuacions d'aquest gestor portuari, però també mostra una certa desconfiança: "No n'esperem res". ◀

Trump segueix **la via Netanyahu**

L'actual primer ministre d'Israel va proclamar, fa 23 anys, l'amenaça "lletina" a les zones dels EUA on ara s'aixeca el mur

Guille Larios
@La_Directa

“**L**a creació d'un Estat palestí a Cisjordània tindrà repercussions greus als Estats Units, ja que provocarà que una minoria lletina exigeixi el seu propi Estat a la part sud occidental, un hostil *segon Mèxic* que farà que els anglosaxons pateixin per les seves vides”. Fragment extret del llibre *Una Pau duradora*, escrit el 1993 pel que, després, seria primer ministre d'Israel, Benjamin Netanyahu.

A finals del mes de gener d'enguany, Netanyahu va publicar un tuit donant la raó a Trump que va incendiar les xarxes socials i va iniciar una crisi diplomàtica amb Mèxic i va afegir: “Jo ja vaig construir un mur a la frontera sud d'Israel que va aturar tota la immigració il·legal”.

El periodista i analista geopolític mexicà Alfredo Jalife-Rahme va argumentar, recentment, que “la política dels murs és un més dels gestos que reafirmen la similitud entre la mexicano-fòbia del trumpisme i el supremacisme islamòfob del primer ministre israelià Netanyahu”. Paral·lelament, el periodista Todd Miller, autor del llibre *Border Patrol Nation*, hi afegeix interessos d'ordre econòmic. “La dècada posterior als atacs de l'11-S de 2001 ha beneficiat les exportacions de nombroses empreses israelianes del negoci de la seguretat transfronterera que operen als EUA, que han experimentat un notable creixement i han passat dels dos bilions de dòlars de facturació l'any 2002 als set bilions actuals”. Miller apunta exemples com els drons Hermes, de la filial americana de l'empresa militar israeliana Elbit Systems, “que patrullen el cel de la frontera EUA-Mèxic des de l'any 2004”; la consultora militar del departament de defensa israelià Golan Group, que l'any 2007 va impartir formacions intensives a agents de fronteres estatunidencs, o la companyia Nice Systems, que opera en la vigilància de centres penitenciaris i d'internament d'Arizona.

Avui dia, Magal Security Systems és l'única empresa que ha mostrat interès públicament per aconseguir la licitació de construcció del nou mur de Trump. “Tenim el producte adequat i l'experiència a Israel, que ajuda a l'exhibició del nostre producte”, va declarar Saar Koursh, el director de l'empresa, al portal Bloomberg. La companyia israeliana proposa el seu producte de detecció FiberPatrol, que incorpora sensors de fibra òptica de llarg abast i tecnologia utilitzada en la seguretat perimetral d'aeroports i ports marítims. “El que es necessita és una barrera que pugui donar indicacions; informació en temps real, intel·ligència en temps real sobre qui intenta creuar-la, ja que una barrera simple no impedirà que algú sobrepassi el mur”, va afegir Koursh al rotatiu *Jerusalem Post*. El valor de les accions borsàries de la companyia no ha deixat de pujar des de la victòria de Trump a les eleccions (amb un increment de fins al 23% al NASDAQ segons Bloomberg) i les seves declaracions a favor del mur.

Mur en tres fases

La infraestructura costaria 21.600 milions de dòlars segons el darrer informe del Departament de Seguretat Nacional i quedaria lluny dels 8.000 milions estimats per Trump durant la campanya electoral. Un increment que ara es justifica per les restriccions ecologistes, l'increment dels costos d'enginyeria i la durada dels processos d'expropiació de terrenys privats per on passarà el mur.

El mateix informe assumeix que el Congrés estatunidenc aconseguirà tirar endavant amb el finançament de l'operació el mes d'abril, preveu el començament de les obres el setembre de 2017 i la seva finalització a finals de 2020. El general retirat John Kelly es fa càrrec de l'operació.

El pla detalla com construir el mur en tres fases. A més dels 1.046 quilòmetres ja existents als estats de Califòrnia, Arizona

El mur s'acaba enmig del Pacífic, al punt conegut com a Border Field State Park, entre Tijuana i San Diego
/ MICHAEL TEIGE

i Nou Mèxic, es pretenen cobrir prop de 2.020 quilòmetres -majoritàriament de desert a l'Estat de Texas- que actualment operen com a frontera natural.

“Patim una crisi humanitària i de violació de drets a la frontera. Des de l'any 1998, aquí, han mort 6.951 persones i més de 2.600 continuen desaparegudes”, denuncia Reyna Araibi, del centre de Drets humans Colibrí. Aquesta associació familiar sense ànim de lucre treballa a Tucson, Arizona, per la defensa jurídica de les migrants i la localització i la identificació forense de les persones que perden la vida en el trànsit fronterer. “Aqueles que vivim i treballem a les fronteres fa vint anys que comprovem què fan els murs i qui maten. Cada nova onada de militarització de la frontera ha fet créixer el nombre de víctimes, que ha passat de les dotze morts anuals dels anys 90 a la mitjana de 363 defuncions actuals. Per descomptat, el nou mur continuarà generant morts i desaparicions, abusos policials, separacions de famílies i devastació a les comunitats properes a la frontera (prop de quinze milions de persones, a ambdós costats)”.

Llegat dels Clinton, Bush i Obama

La divisió física entre els EUA i Mèxic va començar durant la dècada dels 90 del segle passat sota l'administració demòcrata de Bill Clinton, que va intentar abordar el tràfic de drogues i els creuaments migratoris il·legals entre San Diego (Califòrnia) i Tijuana (Baixa Califòrnia) -forçant-los a desviar-se cap a la frontera natural del desert de Sonora. Per fer-ho, va impulsar els operatius *Gatekeeper*, *Hold the Line* i l'operació *Safeguard*, que pretenien reforçar el control fronterer i *garantir la segu-*

retat nacional en un moment de forts moviments migratoris provinents de Mèxic. “Arran de l'entrada en vigor del tractat de lliure comerç NAFTA, l'any 1994, el govern federal dels EUA va propiciar la lliure circulació de mercaderies i va adoptar mesures dures contra la lliure circulació de les persones”, critica Reyna. Des dels anys 90, les comunitats fronteres “s'han convertit en zones gairebé de guerra i en camps de proves per polítiques policials militaritzades”, denuncia.

El primer mur feia una longitud de 22 quilòmetres i envoltava zones urbanes d'ambdós costats de la frontera. La companyia Sandia National Laboratories hi va instal·lar una barrera amb il·luminació -amb focus com els dels estadiis esportius-, càmeres infraroges i sensors tèrmics i de moviment. La resta de trams es van considerar barreres naturals orogràfiques que, per si soles, ja dificultaven l'accés als fluxos de migrants il·legals.

Rere els atacs de l'11-S, el president George W. Bush va crear un òrgan que assumia el control de l'Agència de Duanes i Protecció Fronterera (CBP) i va augmentar el nombre de personal fronterer, que va passar de 9.000 a 21.000 efectius. L'any 2006, Bush va signar la Secure Fence Act, una iniciativa republicana que ampliava el mur fins als 1.100 quilòmetres actuals i que comptava amb el suport de la senadora demòcrata per Nova York Hillary Clinton.

El mur no va créixer durant l'administració Obama, però s'hi van invertir 75 milions de dòlars, per enfortir la frontera natural amb Mèxic, a través de l'establiment de dotze bases navals a rius que separen ambdós països. Els efectius de la patrulla de fronteres s'han doblat durant el seu mandat: dels 21.000 de l'era Bush als 42.000 actuals, segons dades de la CBP. ◀

El mur de confiscació de Palestina envolta completament el municipi de Qalquilia, a Cisjordània
/ ANNE PAQ
(ACTIVESTILLS)

Una empresa amb llarga trajectòria a l'apartheid israelià

El mur de separació ha servit per confiscar territori a Cisjordània, ha expulsat milers de persones de casa seva i ha deixat una gran quantitat de població palestina sense mitjans de vida

Joan Mas
@jmasautonell

Un 15% dels guanys de Magal S3 prové directament del Ministeri de Defensa israelià, de la vigilància del mur (declarat il·legal pel Tribunal de l'Haia) i els assentaments de colons

“La gent viu en condicions cada cop més dures i pateix la pèrdua de terres, de llibertat de moviments i de mitjans de subsistència”, denuncien les habitants de la zona afectada

L'existència del mur de separació entre l'Estat d'Israel i els territoris ocupats de Palestina no es pot entendre sense la contribució de Magal S3, una empresa que ha crescut gràcies al negoci de l'ocupació. Al voltant del 15% dels guanys de la companyia provenen directament del Ministeri de Defensa israelià. A hores d'ara, més enllà del proveïment de sistemes per la detecció d'intrusions al llarg del mur de separació, Magal també proporciona sistemes de seguretat perimetral a Ariel, Alfei Mensashe, Karnei Shomron, Shilo, Geva Binyamin, Tzofim, Shaked o Giva'at Ze'ev, alguns dels assentaments il·legals que Israel ha construït a Cisjordània.

El 2002, Ariel Sharon -primer ministre israelià de l'època- va ordenar la construcció del mur de separació sota l'argument que era una mesura per protegir la població d'Israel dels atacs palestins. Tanmateix, segons les organitzacions que lluiten sobre el terreny contra les polítiques d'apartheid israelianes com Stop The Wall, Who Profits o B'Tselem, la creació del mur de divisió ha servit al govern d'Israel com a estratègia per confiscar territori. Tal com es constata a l'informe de l'ODHE, almenys el 85% del perímetre de mur construït supera les línies de frontera establertes el 1967 i confisca una bona part de terres palestines.

L'impacte del mur sobre la població palestina

“Un 12% dels palestins de Cisjordània viu en una zona militar tancada a la vall del Jordà, rodejada pel mur a tres o quatre costats o bé aïllada entre aquest i la línia verda”, expliquen des de

Stop The Wall, una plataforma que forma part de la Campanya Popular Palestina contra el Mur de l'Apartheid. “La gent viu en condicions cada cop més dures i pateix la pèrdua de terres, de llibertat de moviments i de mitjans de subsistència. També hi ha moltes persones que s'enfronten a l'expulsió”, denuncien des de l'organització contrària a l'ocupació de Palestina.

“Amb el mur, les terres de molts pobles estan confiscades, la gent ha perdut l'accés als cultius d'oliveres i moltes persones s'han quedat sense feina o recursos de vida”, comenta l'activista palestí Mohammed Khatib. “A l'àrea situada prop del mur del costat palestí, ningú no s'hi pot fer un habitatge, moltes de les nostres terres han estat preses pels colons i, a hores d'ara, s'hi estan construint nous assentaments”, afegeix Khatib, membre dels Comitès de Coordinació de Lluita Popular (PSCC en les seves sigles en anglès), un conjunt de grups que combaten les iniciatives colonitzadores d'Israel i la imposició del mur des dels pobles afectats per la seva construcció.

El 2004, la Cort Internacional de Justícia de l'Haia va declarar que el mur de separació era il·legal perquè l'objectiu de la construcció era la confiscació de territoris palestins. El 2007, el Tribunal Suprem de Justícia d'Israel també va ordenar el desmantellament d'un tram d'1,7 quilòmetres de mur que passa per la població de Bil'in. “Vam fer que canviés la ruta del mur i que ens retornessin uns quants territoris després d'anys de resistència, però l'exèrcit encara utilitza la violència en contra nostra i no ens permet treballar la terra lliurement”, lamenta Mohammed Khatib. ◀

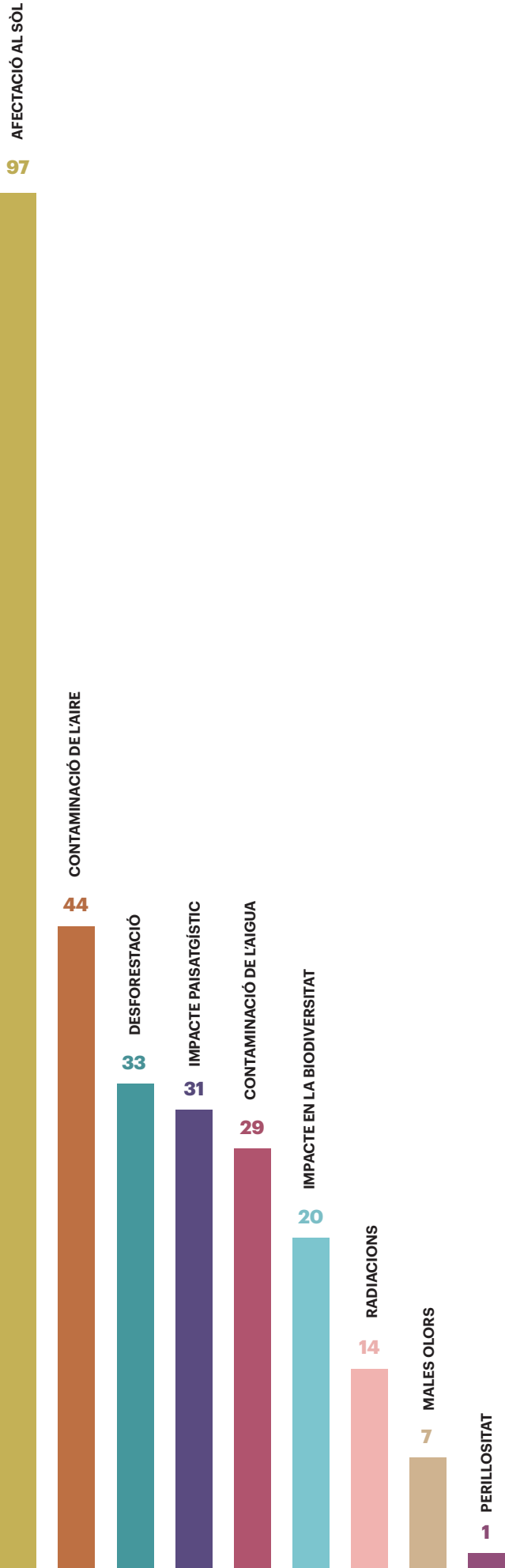
CONFLICTES MEDIAMBIENTALS ALS PAÏSOS CATALANS

- AFFECTACIÓ AL SÒL:**
abocadors, construcció desmesurada (PGOU, PAI, etc.), extraccions del subsòl
- CONTAMINACIÓ DE L'AIRE:**
cimenteres, centrals tèrmiques, incineradores, indústries petroquímiques, etc.
- DESFORESTACIÓ:**
tales massives, construcció d'infraestructures i parcs eòlics
- IMPACTE PAISATGÍSTIC:**
carreteres, pedreres, termosolars, ports esportius, camps de golf
- CONTAMINACIÓ DE L'AIGUA:**
fractura hidràulica, abocaments a rius, prospeccions marines, excedents de purins
- IMPACTE EN LA BIODIVERSITAT:**
activitats furtives, intervencions en cursos fluvials (pantans, transvasaments, etc.)
- RADIACIONS:**
Línies d'alta i molt alta tensió, centrals i cementiris nuclears
- MALES OLORS:**
abocadors i planta de compostatge
- PERILLOSITAT:**
dipòsits de gas

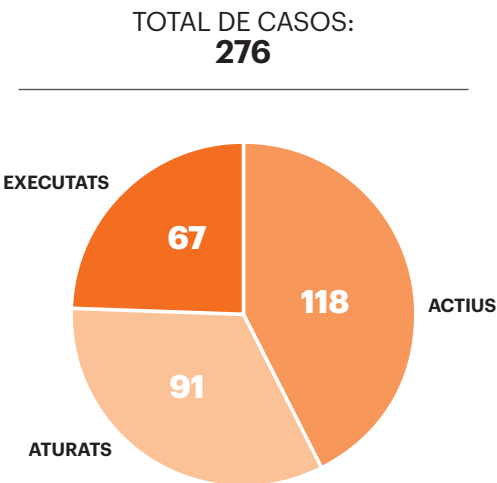
Pots consultar el mapa digital interactiu dels conflictes mediambientals dels Països Catalans a través d'aquest codi QR o entrant a directa.cat

El 17 de setembre, a la Figuerosa, diversos moviments ecologistes de Catalunya van elaborar el primer esborrany del que seria el *mapa de les merdes*

Per a l'ampliació als àmbits territorials del País Valencià, les Illes, la Catalunya Nord i la Franja, hem aprofitat la feina feta per grups ecologistes com el GOB balear

276 raons en defensa del territori

Ferran Domènech
@ferranmanlleu

El 17 de setembre de 2016, la trobada d'una desena llarga d'entitats i coordinadores ambientalistes celebrada a la localitat urgellenca de Figuerosa va ser el punt de partida perquè diversos moviments ecologistes de Catalunya elaborassin el primer esborrany del que seria el *mapa de les merdes*. Hi van quedar referenciats bona part dels conflictes ambientals que es mantenen en peu de guerra a Catalunya: des de parcs eòlics fins a macroexplotacions ramaderes, centrals nuclears, autopistes o abocadors descontrolats. Entre les entitats impulsores, trobem la Plataforma Salvem l'Alt Empordà de Purins, l'Associació de Naturalistes de Girona, Attac Catalunya, Ecologistes en Acció, el Grup de Defensa del Ter, el Grup d'estudi i protecció dels ecosistemes catalans (GEPEC), la Institució de Ponent per la Conservació i l'Estudi de l'Entorn Natural (IPCENA), Veterinaris sense Fronteres o la Xarxa Sud del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre.

La primera presentació d'aquest mapa digital interactiu es va fer el 17 de febrer a la biblioteca comarcal de Tàrraga i, el 25 de febrer, es repetirà l'experiència a l'Ateneu la Base de Barcelona. Des de la DIRECTA, hem volgut complementar aquesta eina ampliant el mapa al conjunt dels Països Catalans. Hem pres com a límit temporal una forquilla de deu anys ençà i el resultat és prou clarificador: centenars de projectes amb l'etiqueta d'*insostenibles* esquitxen la geografia i molts d'ells han topat amb una oposició organitzada per part de la població i els moviments ecologistes. Per a la tasca d'ampliació del mapa als àmbits territorials del País Valencià, les Illes, la Catalunya Nord i la Franja, hem aprofitat la feina feta per grups ecologistes, com ara el mapa de conflictes ambientals de les Illes elaborat pel Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB). A l'edició en paper, us oferim una versió del mapa resumida en categories temàtiques i marcs territorials comarcals. Al web, hi podreu consultar el conjunt del treball, amb les característiques de cada cas i enllaços a notícies relacionades i a col·lectius que impulsen les mobilitzacions.

Justament, és als moviments que s'han enfrontat a tots aquests casos a qui vol donar veu aquest reportatge. Darrere les lluites, hi ha persones -sovint anònimes- que han deixat la pell per defensar un bé comú durant dècades: la preservació de l'entorn natural. De vegades, els conflictes mediambientals han estat els detonants que han activat moviments que han anat més enllà de les particularitats i han servit per plantejar nous models energètics, urbanístics, de gestió de residus, d'explotació dels recursos o d'infraestructures. És el cas del moviment No a la Mat, Per l'Horta, la Plataforma Aturem el Fracking o la Plataforma Antiautopista d'Eivissa. Hem parlat amb algunes de les protagonistes. ◀

NEUS PRATS, VICEPRESIDENTA DE L'ENTITAT ECOLOGISTA GEN-GOB

“Eivissa desapareix a la mateixa velocitat que s'engreixen les carteres dels responsables”

Jesús Rodríguez
@albertmartnez

La lluita del Grup d'Estudis de la Naturalesa (GEN-GOB Eivissa) arrenca fa 35 anys. “L'origen de tot plegat és quan el *boom* turístic ens condueix cap a un model massificant i pren envellada la urbanització intensiva del litoral”, ens explica Neus Prats, nascuda al municipi de Sant Josep de sa Talaia i vicepresidenta de l'entitat. “Més que lluita, ha estat un clam al desert. Els poders econòmics no entenen de consciències ni de mesura ni de sostenibilitat”, es lamenta. Va néixer a finals dels 60 i és testimoni de com “l'avarícia i la corrupció han anat capolant l'illa”. Denuncia que els polítics de torn han actuat “sense complexos i sense escrúpols”.

Com a cosa positiva, destaca “la lluita en si” i detalla: “Durant dècades, hem intentat que les polítiques territorials s'ajustessin al nostre territori limitat, que els projectes d'infraestructures públiques estassin regits pel seny i tan ajustats com fóra possible a l'interès general. Sense èxit”. I es lamenta i conclou: “S'ha transformat un petit paradís, que haurien de cuidar com

el més preuat dels tresors, en una illa d'excessos que perd tot allò que la feia única i ho sepulsem tot sota el formigó i l'asfalt. Eivissa desapareix a la mateixa velocitat que s'engreixen les carteres dels responsables”. Fa balanç de l'experiència d'aquests anys i pensa que el fet de lluitar “contra els engranatges de la gran màfia” ha fet que s'adonés de fins on arriba la corrupció i de per què s'ha arribat a aquest “punt de degradació en tots els sentits”.

“He après que el suposat estat de dret, la democràcia i la justícia són miratges; només existeixen si te'ls mires de lluny. Quan realment fan falta, són titelles de qui mou els fils per darrere”, rebla. Creu que s'han aconseguit canvis polítics que prometien una manera diferent de fer les coses i, a l'hora de la veritat, “les voluntats han acabat a les mans dels de sempre”. Com a exemple, esmenta el pla de carreteres i el projecte viari aprovats pel govern d'esquerres, que considera “nous exemples de barbàrie contra el territori”. “Tots els partits hi estan involucrats i, a sobre, treuen pit. Fa plorera”.

Neus Prats ha lluitat per aturar la destrucció dels paratges naturals d'Eivissa
/ JOSEP GARÍ

Això sí, la crua realitat ha transformat consciències. “Ara, molta gent s'adona que tot allò que començarem a advertir durant els anys 80 s'ha convertit en una realitat. La massificació, la pèrdua de qualitat de vida, l'esgotament de recursos hídrics, les cales convertides en clavegueres, la remor... Anem camí de convertir-mos en la Detroit de la Mediterrània, però no sabem aturar la inèrcia”, ens diu, preocupada, mirant al futur.

EULÀLIA MASSANA, EXALCALDESSA DEL MUNICIPI GARROTXÍ

“La gent de Riudaura estava disposada a tot”

/ DOLORS PENA

Ferran Domènech
@ferranmanlleu

El *fracking* o fractura hidràulica és una tècnica que consisteix a injectar una barreja d'aigua i substàncies químiques a alta pressió en capes poroses del subsòl amb l'objectiu d'alliberar el

gas que s'hi emmagatzema mitjançant petites detonacions. Els primers indicis que es volia utilitzar aquesta tècnica als Països Catalans van aparèixer l'any 2012 a Riudaura. En aquell mo-

ment, Eulàlia Massana era l'alcaldeessa d'aquest petit municipi de 400 habitants: “Aquella amenaça era totalment desconeguda, ningú no en sabia res, de la fractura hidràulica... Però nosaltres sabíem que no hi havia gas ni petroli, era pura especulació”.

Massana recorda com va començar tot plegat: “Un dia, van venir uns senyors d'edat avançada i van demanar veure els pous de petroli on s'havien fet prospeccions els anys cinquanta. Vàrem pensar que devien ser antics treballadors del pou”. Al cap d'un temps, però, es van assabentar que els dos individus eren els propietaris de la multinacional Teredo Oils, l'empresa interessada en l'explotació del subsòl. Els permisos es van tramitar des de la Direcció General d'Energia, Mines i Seguretat Industrial de la Generalitat, sense que els municipis afectats en tinguessin coneixement. “Els qui volien fer el projecte ens van

deixar clar que hauríem de marxar del poble. Riudaura està al mig de dues falles i, amb els canvis de pressió, el poble aniria a fer punyetes. A partir d'aquí, ens vam posar a defensar-lo amb dents i ungles. La gent del poble estava disposada a tot”, explica Massana amb ulls brillants. “Tothom va ser capaç de deixar de banda els seus assumptes per posar-se a treballar conjuntament, coordinant-se, treballant en comissions... des dels més petits als més grans”. Segons Massana, això va treure el millor d'aquest petit municipi. “Fins i tot la gent més gran va crear la comissió de vigilància. Cotxe estrany que passava, cotxe que paraven”.

Massana també explica que, quan l'amenaça va desaparèixer, hi va haver una certa relaxació: “Havíem estat dos anys en tensió total... Però el poble segueix atent, no se sap mai quan pot tornar l'amenaça”.

EMPAR PUCHADES, VEÏNA I LLUITADORA DE L'HORTA DE VALÈNCIA

“S’han transformat consciències, davant les amenaces evidents i contínues sobre el territori”

Antoni Silva
@La_Directa

“En la defensa de l’Horta de València, cal ressaltar el paper primordial de les dones. Generalment, hem estat al capdavant d’aquestes lluites”. Aquesta afirmació correspon a Empar Puchades, una dona que ha hagut de compaginar les seves responsabilitats familiars i el treball en un centre de salut amb l’activitat quotidiana del que ella mateixa anomena “custòdia del territori”. “Ens sentim sota una amenaça contínua, estem sempre alerta. Això no és molt saludable, psicològicament és molt dur”, valora negativament Empar. Des de fa uns anys, treballa des de l’associació veïnal de Castellar-L’Oliveral (una pedania de l’Horta Sud molt propera a la ciutat), de la qual actualment és la presidenta. Sent que la seva defensa “d’una manera de viure ha estat paradigmàtica al costat de la de centenars de famílies que han intentat viure en la terra que treballaven”.

Puchades ens relata el primer èxode que va sofrir amb onze anys, quan l’alqueria on habitava i les terres que ja conreava el seu avi van ser expro-

piades, en 1965, per la construcció del Pla Sud (un nou llot pel riu Túria), dissenyat i dut a terme en plena època franquista. “Des de llavors, en la pedania de Castellar, hem hagut de parar diversos projectes, que han fet perillar les nostres cases i hortes: tres plans d’actuació integrada (PAI) i la modificació del Pla General d’Ordenació Urbana (PGOU). Ara, ens veiem amenaçades de nou, en aquest cas pel Ministeri de Foment i la seva pretensió d’ampliar la carretera V-30, en la seva connexió amb el port”.

L’activista apunta que una de les conseqüències positives del treball de tants anys ha estat “la unió de les persones de Castellar enfront de les contínues agressions” que han patit. I comenta: “S’han transformat consciències, davant les amenaces evidents i contínues sobre el territori. Les meves veïnes comencen a qüestionar un *model de desenvolupament* que ha posat en perill la nostra salut i la nostra forma de vida”. Empar conclou al·ludint al *nou* Ajuntament de València: “És evident que ens escolten i que

Empar Puchades davant els terrenys de l’Horta preservats de la destrucció / LLUÍS GARCIA LLORENS

contemplen una altra política més respectuosa amb l’Horta, encara que hem d’exigir-los valentia i coherència a l’hora d’aplicar-la i que no cedeixen davant les pressions ni els interessos”, diu, fent referència a les reunions que està mantenint l’alcalde Joan Ribó amb l’Autoritat Portuària, i tem “la no reversió del sòl agrícola” que va quedar sota el ciment de la paralitzada ampliació del port de la ciutat (ZAL).

VÍCTOR CÁNOVAS, VEÍ DE VILADASSENS (GIRONÈS) I ACTIVISTA CONTRA LA MOLT ALTA TENSIÓ

“El meu odi a la MAT no ha canviat, continuarem lluitant”

En Víctor es va soterrar a l’interior d’un cotxe per impedir la construcció de la torre 66 / TONI FERRAGUT

Xavier Puig
@xavierps7

Originari de Múrcia, Víctor Cánovas, de 35 anys, en fa vuit que viu al barri de Fellines de Viladasens (Gironès), des d’on milita activament a la lluita contra la línia de Molt Alta Tensió

(MAT). Participa de No a la MAT de Girona, es mostra orgullós d’haver “lluitat en col·lectiu, en assemblea”. Abans d’arribar a terres gironines, Cánovas –que reconeix haver-se polititzat escoltant punk– va formar part, a la seva terra natal, del Kolectivo Sunbay de lluita contra la construcció de

l’autovia de San Javier i de la plataforma Múrcia No Se Vende, creada per combatre l’especulació urbanística del *boom* immobiliari.

“Conec la MAT gràcies a l’okupació forestal que es fa el 2009 a Sant Hilari Sacalm (Girona), on participo i començo a implicar-me a la lluita”, explica, mentre recorda que sis de les seves companyes en aquella acció tenen un judici pendent que se celebrarà el proper 2 de maig. Diu que, fruit d’aquella experiència, va conèixer “altres maneres de funcionar i viure, acostumat a la ciutat, on tens de tot, aclaparat pel capitalisme,” i que això va fer que canviés la manera de viure.

Cánovas, juntament amb cinc companyes, també és a l’espera d’un judici, en què els demanen fins a vuit

anys de presó. “T’has enfrontat a un gran *lobby* elèctric i la seva resposta és la repressió”, rebla.

El seu cas va saltar a tots els mitjans. Es van enterrar dins d’un cotxe a tocar de la torre 66 de la MAT per denunciar que s’hi estava cometent una irregularitat. “El que em motivava a passar a l’acció directa és que, malgrat totes les manifestacions i accions *legals* que es van fer, el poder fàctic de l’energia no feia cas al poble”, s’indigna.

Ara, amb el judici pendent, remarca que, per a ell: “És molt gratificant que, a la presentació de la campanya de suport, vinguessin 100 persones i que l’assemblea et recolzi”. I afegeix: “El meu odi a la MAT no ha canviat gens ni mica, continuarem lluitant fins que s’aturi”.

Jack Halberstam, acadèmic i activista trans

“El matrimoni és una organització fallida de la intimitat i ara el volem estendre a la gent LGBTBI?”

Anna Celma
@Acelmamelero

Jack Halberstam també ha signat alguns dels seus llibres com a Judith. En néixer, li van assignar el gènere femení, però, per a ell, aquest estadi vital podria ser reflex de l'ambigüitat perpètua inherent a l'existència. Professor d'Estudis Americans i d'Ètnia, d'Estudis de Gènere i de Literatura Comparada, dirigeix el Centre per la Recerca Feminista a la Universitat del Sud de Califòrnia. Autor i teòric *queer*, és eclèctic a l'hora d'estudiar les expressions de gènere i les seves constriccions o llibertats. Des de la cultura audiovisual, l'experiència de les errades com a factor de creixement, la infantesa com a horitzó infinit de possibilitats i el cos com a llenç en blanc per imaginar la identitat, per a Halberstam, qualsevol àmbit de la vida serveix per reflexionar sobre els nostres diferents jos.

Amb quins pronoms prefereixes que em dirigeixi a tu?
Prefereixo els masculins.

A vegades, l'anglès es considera un idioma sense gènere perquè té substantius i pronoms neutrals. Però, no és igualment sexista?

No pots canviar l'organització del poder o la identitat en un únic espai, l'has de canviar arreu! El llenguatge muta i canvia d'acord amb el seu ús social i, semblantment, la gramàtica constreny la manera com la gent es pot identificar a si mateixa! És bidireccional. Desfer-nos dels pronoms amb gènere no ens allibera de les normes de gènere. Els canvis gramaticals i els canvis polítics són estructurals: necessiten temps.

Què representa el nou president dels EUA Donald Trump per a les persones no-normatives? Les que no són blanques ni cis ni heterosexuales ni classe alta...

Bé, tots aquests grups no són iguals.

Cadascun d'aquests grups pateix discriminacions...

Sí. Aquesta associació de *posicions socials* a *identitats* no funciona per descriure la realitat política en què ens trobem. Així doncs, tot i que és evident que Trump té inclinacions de dretes, que reinvertirà en la política de *Law & Order* (Llei i Ordre) i que multiplicarà la retòrica de la supremacia blanca, no és tan clar que estigui compromès amb l'homofòbia o la transfòbia.

Com és?

Perquè el racisme serveix uns propòsits diferents dels de l'homo-

fòbia. Està lligat a l'estructura de la vida política americana fins al punt que votants blancs poden escollir alegrement un president racista. De fet, ha tingut votants de les comunitats LGBTI.

Cert.

Així doncs, quan et preguntes: què passarà amb les minories?, presumeixes que tothom és precari. Però no tothom ho és. Es tracta d'un moment realment perillós, òbviament, per a migrants, refugiades, persones de color, gent pobre... Però per a trans, gais o lesbianes? No hi ha una amenaça òbvia ara per ara. El seu vicepresident, Mike Pence, és molt més tradicionalment homòfob.

Mirant enrere, la presidència d'Obama va ser positiva per a les comunitats LGBTI?

Per descomptat. Qui no preferiria tenir Obama com a president abans que Trump? Però Obama mai no va tenir majoria al Congrés ni al Senat i també va impulsar projectes polítics reconegudament neoliberals. Sí, el matrimoni homosexual va ser ratificat durant el seu mandat, però, per a molta gent *queer* radical, això mai no havia estat un objectiu! La fita era la transformació social. Trump és una continuació de la fallida de la democràcia americana, com va ser Obama, però és un president molt més perillós.

Ara es revocarà l'Obama Care, la cobertura mèdica per persones que no tenen accés a assegurances sanitàries. Quines implicacions tindrà per a les persones trans?

L'Obama Care és un sistema complicat, sota el qual algunes persones poden aconseguir tractaments mèdics per fer la transició o cobrir els costos de les operacions de reassignació de sexe. Però no tothom! Moltes trien pagar-ho de la seva butxaca. Jo em

vaig fer una mastectomia i la vaig pagar. Així, per a molts, serà una continuació de l'*statu quo*.

Trump ha assegurat que té pensat un pla per substituir aquesta normativa.

Clar, però no té res! I, mentrestant, gent que estava assegurada ha tornat a perdre la cobertura. Alhora, l'Obama Care era massa car i no era viable ni sostenible. No hi ha una sortida fàcil. El que realment hauríem d'exigir no és que l'asseguradora cobreixi els procediments mèdics, sinó un sistema de sanitat públic molt més ampli i sense un cost individual tan alt.

Creus que les Women Marches –manifestacions multitudinàries de dones per protestar contra el masclisme de Trump– del 21 de gener passat ajudaran al ressorgiment d'un moviment feminista estatunidenc?

Mai no ha estat tan urgent tenir una relació complexa i ben articulada amb el feminisme. És una narrativa molt necessària: encara vivim en un món on hi ha una articulació patriarcal del poder, que té un profund impacte en l'espai laboral, les esferes d'intimitat... La idea que ja no ens cal el feminisme és totalment falsa! Les Women Marches han estat molt poderoses. Dit això, cal recordar que el 57% de les dones blanques van votar Trump! Les dones amb privilegis van votar pel manteniment del seu estatus econòmic i ho van fer en connivència amb els seus marits.

Hi ha veus que han afirmat que la gent trans no està prou representada a les Women Marches.

En termes de presència transgènere, em resisteixo molt a aquesta narrativa... Primer, perquè una de les organitzadores era una dona trans. Segon, hi havia una articulació molt clara en el sentit que el terme *dona* no significava *persona nascuda*

femella. Era una marxa contra el sexisme, la misoginia i l'intolerable ressorgiment de la dominació patriarcal. No estava restringida a la pertinença a la categoria de dona. Em desagrada especialment aquesta articulació de les polítiques transgènere com un continu clam de marginalització. Només serveix per crear ruptures en un moment en què necessitem números, solidaritat i poder. El cony no era una representació de la vagina femenina; era un símbol, no una imatge identitària.

L'OMS anuncia que, l'any 2018, modificarà l'epígraf referent a la transsexualitat. Es reformularà la frase on es qualifica com a "trastorn de la identitat de gènere". Serà una via factible per reclamar als governs que abandonin aquest enfocament?

No. Desafortunadament, aquesta diagnosi mèdica-psicològica del fet trans com a disfòria té una llarga història, que es remunta a la meitat del segle XX. Pots despatologitzar la realitat transgènere als manuals mèdics i a les organitzacions sanitàries, però caldrà temps perquè, culturalment i socialment, es canviï la concepció que descriu el fet trans com una desorientació. Són ideologies que connecten el significat de cos i gènere.

Potser és similar a allò que no va aconseguir la tretzena esmena nord-americana, referent a l'abolició de l'esclavatge. El racisme va continuar, substituït per la segregació, i avui dia es mantenen vigents molts prejudicis... El canvi formal de la llei no canvia la realitat...

Sí, però l'analogia és complicada. Són entitats molt diferents. La història del fet transgènere i la de l'esclavatge no són iguals. Una és produïda pel sistema de binarisme de gènere i, després, es patologitza per produir una identitat estable normativa. L'altra és part d'una economia, d'un racisme global que té un llarg

FOTOGRAFIES DE L'ENTREVISTA:
FREDDY DAVIES

“

El 57% de les dones blanques van votar Trump. Les dones amb privilegis van votar pel manteniment del seu estatus econòmic i ho van fer en connivència amb els seus marits

Pots despatologitzar la realitat transgènere als manuals mèdics i a les organitzacions sanitàries, però caldrà temps perquè, culturalment i socialment, hi hagi canvis

”

recorregut. Ara bé, tens raó quan dius que les situacions d'explotació no es resolen a través de mandats legals. En aquest sentit, sí, els canvis s'han de produir en els processos moleculars de la societat. La legislació és important, però no definitiva.

Als EUA, l'any passat, hi va haver 25 assassinats de persones trans; la majoria eren negres. Creus que s'ha produït una escalada de la violència contra les comunitats LGBTI o que són fets més noticiables per a la premsa i, de rebot, per a la societat?

És difícil de dir en aquests crims d'odi. Simplement, les persones pobres -i, particularment, les negres- són més vulnerables a la violència, ja sigui per part d'un individu o per part de la policia. L'Estat autoritza una violència que impacta inequitàtivament sobre les comunitats de color. Així doncs, és difícil saber si aquests assassinats trans són una mostra de com en són, de prescindibles, les vides de la classe obrera, les vides precàries i les de les persones negres als EUA. No crec que es puguin classificar únicament com a assassinats transgènere perquè són part d'un patró de violència contra les persones vulnerables molt més ampli i autoritzat per l'Estat.

Aleshores, més aviat, la interseccionalitat, les diferents característiques que se solapen a les identitats de les persones i la lectura social que se'n fa és el que les converteix en més vulnerables?

Correcte. Ara tenim mòbils i mitjans per documentar una violència que sempre ha existit. La policia no s'ha tornat violenta de sobte. A Rodney King, el van apallissar fa més de dues dècades, l'any 1991, i, abans, als EUA hi havia linxaments regularment. Ara, hi ha mecanismes per documentar aquesta violència i fer-la innegable.

Black Lives Matter (BLM) és un moviment sorgit arran d'aquesta brutalitat policial.

El BLM vol fer visible la llarga història de violència estatal, particularment dirigida als cossos negres, cossos de color en general. No com un fenomen contemporani, sinó històric, que continua precisament perquè modificar la llei no canvia la forma d'interactuar dels cossos racialitzats. Està fent una feina increïble a l'hora d'assenyalar allò que alguns anomenen *la vida després de l'esclavatge*: la continuació de la lògica de la supremacia blanca en la vida pública americana.

Dius que hi ha molts exemples de les contradiccions entre qui som i quines són les nostres postures o estàndards polítics. El neoliberalisme ha absorbit el fet LGBTI?

Sí! Que algú sigui homosexual no significa que no sigui normatiu. Avui, es pot parlar de l'homonormativitat. Hi ha una classe molt privilegiada i apoderada -particularment, d'homes blancs gais- per a qui la normativitat és molt desitjable! Amb la manca d'estigma social al voltant de la identitat gai, es poden beneficiar d'aquestes noves configuracions de l'economia i del consumisme. És una nova geografia urbana, amb barris gais que són centres de compres, *cruising*, entreteniment... I encara que, d'una banda, això és meravellós, de l'altra, ens força a repensar com situem les comunitats LGBTI en relació amb la marginalitat i les polítiques de la normativitat. Ja no podem parlar d'allò gai com a no-normatiu. Ara, dependrà d'amb qui estiguis parlant, d'on, de quan, en relació amb quina classe, en quina forquilla de benestar econòmic...

Abans, feies referència al matrimoni homosexual. S'ha tractat com una fita, però també ha estat una via...

D'assimilació!

“

És difícil saber si aquests assassinats trans són una mostra de com en són, de prescindibles, les vides de la classe obrera, les vides precàries i les de les persones negres als EUA

Ja no podem parlar d'allò gai com a no normatiu. Dependrà d'amb qui estiguis parlant, d'on, de quan, en relació amb quina classe, quina forquilla de benestar econòmic...

”

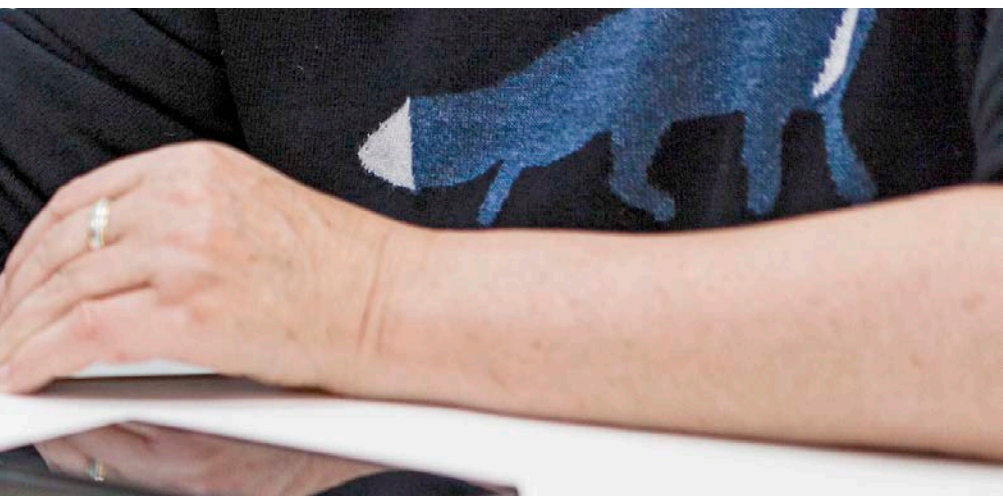
Exacte. Conservem la idea de família nuclear en el paradigma homosexual. Tot canvia perquè res no canviï?

Es fan canvis legals que es presenten com un reconeixement, precisament, per no haver de dur a terme una transformació molt més radical, que és el que havien estat promovent les organitzacions *queer*: repensar completament la intimitat, la comunitat, la col·lectivitat, les polítiques del desig. En canvi, es diu: “Ei, què tal si deixem que us caseu també?”. I això passa en un moment en què, de fet, el matrimoni és una organització fallida de la intimitat per a les parelles heterosexuales! Majoritàriament, es divorcien! Per què ara, en un moment de declivi del poder del matrimoni com a símbol i com a pràctica, s'estén a la gent LGBTI? Només és possible quan es tracta d'una institució degradada, l'extensió de la qual no importa a ningú.

Sovint, t'has referit als cossos trans com a símbol de la possibilitat de canvi, com a representació de la no-immobilitat de les identitats.

Sí. Abans es tenia la idea que la identitat era una mena de localització fixa. El cos, bàsicament, esdevenia la plataforma per a una comprensió concreta de la individualitat. A vegades, necessitaves temps per establir la teva identitat, però igualment es donava una situació d'immobilitat. Penso que cada vegada estem més insatisfetes amb la teoria d'una identitat immòbil. Ens adonem que, amb el pas del temps, les idees i els cossos de les persones canvien.

Al llarg de la vida, experimentem canvis diversos per força. Clar. La mobilitat i la salut del cos, l'organització o l'orientació

dels desitjos canvia i es desplaça! Així, la teoria *queer* mostra un interès creixent per la fenomenologia, per una comprensió de l'individu més basada en l'experiència, en la identitat com a procés. No ho anomenaria *fluid*, perquè sembla que donis a entendre que tothom pot ser tot allò que vulgui, però sí una idea més canviant de les influències i les expressions de la identitat. Tot i que ara estem batallant per trobar un llenguatge adient per explicar això.

Per què?

Precisament, perquè hi ha moltes coses que han canviat molt ràpidament als mons en què vivim! Ambientalment, tecnològicament, políticament... Tot es capgira d'un dia a l'altre! Et llesves i no saps què veuràs a les notícies. El fet noticiós és quelcom orgànic, evolutiu i monstruós, que ha de produir els seus propis esdeveniments per poder ser rellevant.

Com ara?

Trump, en part, és una producció mediàtica. Les eleccions no eren interessants, era un no-esdeveniment! Les van convertir en quelcom mediàtic i, durant el camí, Trump va ser elevat a un líder polític legítim. En aquesta mena de món, com pot haver-hi cap identitat estable? És impossible. Aquesta incertesa radical en què vivim és tant l'expressió d'una identitat molt incerta com la productora de la identitat com un vessant d'allò incert. No sabem realment qui som! I una d'aquestes vies d'expressió es veu en la nova fixació social en els cosos trans. No és que aquests siguin menys veritables que els altres; és que les preguntes que es fa a si mateixa una

“

La incertesa radical en què vivim és tant l'expressió d'una identitat molt incerta com la productora de la identitat com un vessant d'allò incert. No sabem realment qui som!

Et porten a una terapeuta, et donen hormones, endarrereixen la teva adolescència, et busquen cirurgies i s'encarreguen d'entregar-te a l'edat adulta com a home o com a dona

”

persona trans -qui sóc, quin és el meu gènere- són pròpies de la mateixa identitat. Punt.

També podria estar lligat al context d'incertesa econòmica? Tot i que no sabem si voldríem recuperar aquella promesa d'estabilitat que s'associava al creixement econòmic...

Exacte! No pots saber si, com els meus pares, hauries volgut treballar tota la vida en un mateix lloc. Passa el mateix amb les relacions...

La frase *junts fins que la mort ens separi* ja no sona tan bé.

Correcte. No ens volem casar i estar amb la mateixa persona per sempre! No volem una única feina per a tota la vida ni viure en un mateix lloc. Tot plegat són canvis que s'han produït en una única generació! Ni tan sols mantenim un mòbil més d'un any! (riu) I aquesta obsolescència reflecteix la mena de cultura de rebuig en què hem invertit. Alhora, crea una inquietud arreu de la societat i té unes conseqüències culturals, polítiques, ambientals... molt profundes.

La revista *National Geographic* il·lustrava el reportatge *Revolució de Gènere* amb la fotografia d'Avery Jackson, una nena trans. Però, quan una publicació tan emblemàtica fa servir aquests termes, encara podem parlar de revolució?

No. *Revolució* ja no és el terme correcte. Dit això, les coses han canviat completament des que jo era infant. La gent transgènere era adulta; et comprenies com a trans quan havies passat l'adolescència i la primera maduresa, quan havies descobert la teva sexualitat i la teva expressió de gènere, quan la teva biologia, d'alguna manera, estava en contradicció i en preniess consciència.

I ara?

Ara, a causa de la xarxa, els infants que se senten en contradicció amb la seva identitat de gènere -aquella que els ha estat assignada en néixer- cerquen a Google. I allà troben el vocabulari, les imatges, les persones similars... i, a partir d'aquí, això els modela com a transgènere. Però, no sabem si realment haurien estat transgènere en cas de continuar el seu procés de maduresa. Aquesta gestió del gènere dins una nova era de cirurgies plàstiques, tecnologies mèdiques i reconeixement polític... Bé, són expressions noves, però no necessàriament revolucionàries. De fet, poden ser la via per contenir una categoria incontrolable de la identitat. Estàs contenint l'expressió de gènere sota rúbriques identificables dins del sistema binari de gènere.

Aleshores, la societat permet fer aquestes transicions, però conformant-se dins del cànon establert?

Així hem reduït la incertesa de la infància a un nou guió. Si expresses una preferència creuada de gènere molt forta, els adults es posen a treballar. Et porten a un metge o a un terapeuta, et donen hormones, endarrereixen la teva adolescència, et busquen cirurgies i s'encarreguen d'entregar-te a l'edat adulta com a home o com a dona. Està lligat a una gestió de les expressions de les identitats que no són normatives. I que no necessàriament seran resoltes per canalitzar tota aquesta energia en reconvertir-se en identitats reconegudament masculines o femenines. De nou, no era -ni molt menys- el projecte que s'esperava la radicalitat *queer*. En realitat, no hi ha un sol resultat, un únic conjunt de solucions, per a la persona i l'experiència transgènere. Cadascuna és única. O ho hauria de ser. ◀

Aigua, farina i amor

La producció de pa no és aliena al capitalisme i cada vegada s'elabora un producte més barat i de més mala qualitat. Diversos forns tradicionals i projectes agroecològics volen dignificar l'ofici respectant els processos d'elaboració del pa i utilitzant farines de qualitat i de proximitat

Estel·la Marcos / Vicent Almela
@EstellaMarcos / @La_Directa

Com bolets. Així és com apareixen, avui dia, les franquícies dedicades a la venda de pa i rebosteria -normalment, acompanyades de servei de cafeteria- als nostres barris i ciutats. El Fornet, 365, Santa Glòria o Granier són algunes d'aquestes noves cadenes. La darrera és la que ha tingut un creixement més exponencial des que l'empresari i flequer Juan Pedro Conde va obrir el primer establiment a Vilanova i la Geltrú l'any 2010. Set anys després de la primera inauguració, Granier compta amb més de 350 establiments arreu del món, amb franquícies a Londres, Miami i Roma. Tot i que aquests establiments intenten presentar una imatge corporativa semblant a la de les fleques tradicionals -amb aparadors farcits de diferents tipus de pa, forns a la vista de la clientela i treballadores vestides de forneres-, el seu producte dista molt de l'elaboració artesana tradicional. Amb grans centrals productores al darrere, el pa i les pastes arriben congelades cada matí als diferents establiments, que s'encarreguen de fer l'última cocció abans de vendre-les.

Aquest procés industrial els ha permès *rebentar* els preus del mercat -en detriment de la qualitat dels productes i les condicions laborals de la plantilla-, fet que ha provocat el tancament de moltes petites fleques de barri i ha transmès la responsabilitat a la persona consumidora, que ara ha de decidir si vol consumir un pa congelat fet amb farines refinades que no sap d'on provenen o apostar per un producte artesà de qualitat elaborat amb ingredients de proximitat i que dignifica la feina de les forneres i les productores locals.

Artesania, barri i tradició

Només entrar al forn Pa Serra -ubicat al carrer de l'Olivera del barri del Poble-sec de Barcelona- ens adonem que aquesta fleca no té res a veure amb les franquícies de producció industrial. Conrad Serra, forner des dels setze anys i nét de qui va fundar aquest establiment l'any 1926, ens dóna la benvinguda i ens invita a conèixer el procés d'elaboració del pa, que es desenvolupa íntegrament a l'obrador situat dins el local: "Nosaltres no

tenim res a amagar, tot el que fem ho produïm aquí dins i coneixem perfectament d'on ve el blat de les farines que utilitzem, que no tenen res a veure amb les farines refinades utilitzades en la producció industrial". Des de fa deu anys, el procés d'elaboració del pa al forn Serra utilitza el mètode francès, que es caracteritza per emprar farines de qualitat molt alta -amb blat provinent del sud de França- i un procés de fermentació lent de la massa mare -barreja de farina, aigua i llevat-, de la qual sortirà tot el pa de la setmana. Segons Conrad, aquesta cura en el procés i els ingredients és el que els permet produir un "pa saludable i amb un bon sabor, que faciliti la digestió i que no generi intoleràncies", una problemàtica que -segons el forner- últimament està augmentant a causa de "la baixa qualitat de les farines refinades del pa industrial".

Tot i que en un primer moment van viure amb preocupació l'arribada de les noves franquícies al barri, Conrad considera que el seu producte "no hi té res a veure", ja que "té molta més qualitat i les veïnes del barri ho saben valorar", a banda del que significa "la dignitat de l'ofici i el tracte personal i proper del dia a dia". "Nosaltres som artesans i, per nosaltres, això significa una manera de viure i entendre la vida. És dignitat. És aprendre dia a dia, és un sentiment", ens explica Serra, que considera molt important la relació amb les treballadores. "Aquí, totes som iguals i, on no arribem avui, ja hi arribarem demà. La qualitat de vida de les sis persones que formem l'equip és molt important perquè, si estem contentes, això es transmet al pa", conclou.

Abans de marxar i acomiadar-nos, ens trobem amb Josep Maria, bomber i veí del barri que, com cada dia, entra a comprar el pa i a fer-la petar: "Jo visc al carrer Concòrdia i, per arribar aquí, cada dia passo per davant de quatre fleques. Continuo venint aquí per la qualitat del pa, la tradició i el tracte familiar". Montse, una altra clienta del barri "de tota la vida", també ens

reconeix que, per ella "es tracta d'una tradició familiar" i del fet que el producte no es pot comparar amb el pa de les franquícies, "que, si el compres al matí, a la tarda ja sembla xiclet". Per aquesta veïna, "la qualitat del pa no es pot comparar" amb la dels nous establiments de producció industrial i conclou afirmant que ella "no canviaria aquest pa per res".

Lluita agroecològica i cooperativisme

Del Poble-sec, marxem cap a la Conca de Barberà, concretament, al municipi de Santa Coloma de Queralt, dins el recinte emmurallat del qual -i en ple carrer Major- trobem la fleca de l'Aresta, un projecte agroecològic, cooperatiu i autogestionari que va néixer ara fa quatre anys quan un col·lectiu de persones va veure l'opunitat de llogar un obrador que acabava de tancar. Allà, ens hi esperen Gemma Flores i Adrià Martín, sòcies del projecte, que ens expliquen que "tornar a aixecar la persiana d'un obrador que estava funcionant fins feia poc i aprofitar els recursos i tota la feina feta que ja hi havia era un impuls molt fort" per iniciar el projecte, una iniciativa que, per elles, significa "una eina més de la lluita agroecològica, en aquest cas des de la producció".

Per les sis sòcies de l'Aresta és molt important saber quina matèria prima utilitzen, d'on ve i com es tracta, explica Martín. "Com que estem en una zona primordialment de cereal, hem buscat un pagès que treballa en ecològic i que fa la farina ell mateix", afegeix. En el món del cereal, hi ha mercats especulatiu i el preu fluctua molt. Segons dades de l'IDESCAT, l'any 2014, es van produir 346.000 tones de blat a Catalunya i prop d'un 23% es va vendre a l'exterior. En deu anys, la superfície de producció ecològica de cereals s'ha quadruplicat, segons el Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE). Flores no entén "com pot ser que tinguem un producte tan bo i que estigui marxant, mentre tenim pàgines que estan treballant

Rere Granier, Santa Glòria, 365 o El Fornet, hi trobem les grans panificadores. Els productes arriben congelats als establiments, que s'encarreguen de fer l'última cocció

Volem un pa fet amb farines que no sabem d'on vénen o un producte artesà elaborat amb ingredients de proximitat i respectuós amb la feina de les forneres?

Feina artesana al forn Pa Serra, al carrer de l'Olivera del barri del Poble-sec de Barcelona / HEURA MOLINA

Taller 'Del gra a la farina' organitzat per la fleca l'Aresta, a Santa Coloma de Queralt

“Fer canviar el xip a la gent perquè vingui a comprar el pa el dilluns i entengui que li durarà tota la setmana ens està costant”, explica la Gemma de la fleca l'Aresta

per recuperar varietats locals i arrelar-se al territori”. Com en Josep, un pagès local que recull blat i fa farina amb un molí de pedra i la ven, entre altres, a l'Aresta.

La cooperativa no es dedica només a la producció de pa ecològic i de proximitat: “Nosaltres treballem l'agroecologia i el cooperativisme de diferents maneres. Una d'elles és la producció, però també tenim una part d'educació i una part de recerca social”, explica la Gemma. Des de fa aproximadament un any, l'Aresta compta amb dues persones que es dediquen a fer les formacions i una altra que s'ocupa de la investigació i l'elaboració de projectes. Actualment, venen més de la meitat de la seva producció a cooperatives i grups de consum -només obren la fleca al públic els dilluns- i, els últims anys, s'han anat obrint a botigues ecològiques. “Fer canviar el xip a la gent perquè vingui a comprar el pa el dilluns i entenguen que els durarà tota la setmana ens està costant”, explica la Gemma, tot i que considera que “la gent cada cop és més conscient del que menja”.

Ambdós parlen del procés de producció del pa amb amor i estima: “El procés en si és molt bonic: la interacció amb la massa, els ritmes, la manera com has d'estar a l'obrador, observant... i veus tot el procés, des que mires com està la massa mare fins que marxés sentint el soroll que fan els pans quan han sortit del forn i s'estan refredant”, conclou la Gemma.

Gaudir fent el pa a casa

Sandra Calderón forma part del projecte Volem el Pa Sencer, que fa deu anys que es dedica a l'elaboració del pa a casa. Segons explica: “Sempre m'ha agradat treballar la massa, la transformació que se'n fa, el llevat... i sobretot el fet de treballar amb una cosa que està viva”. Ara, la Sandra cou el pa al forn de llenya de la masia on viu, al Tagamanent, i el ven principalment a cooperatives de consum de la zona. Compra la farina a Gallecs (Mollet del Vallès), a un projecte que intenta recuperar el cereal i la farina que es feia a la zona. “Intentar

“Intentar fer un pa que sigui menjable, que agradi i que sigui sa: aquest és el meu repte. Estem acostumades a un pa que està fet amb molts greixos”, diu la Sandra des del Tagamanent

fer un pa que sigui menjable, que agradi i que sigui sa: aquest és el meu repte. Estem acostumades a un pa que està fet amb molts greixos i amb una farina més refinada”.

Però el model de producció de la Sandra és casolà i no pretén arribar a obrir un forn: “A mi m'agrada viure amb gent i dedicar-me al camp, no m'agradaria tenir un forn. M'agrada molt el que faig: són hores i concentració, però em deixa temps per dedicar-me a la meua gent i a les coses que m'agraden”. ◀

terra d'escudella
www.tdk.cat

menú al migdia
carta de nit
taules d'embotits
amanides
patates braves
cerveses artesanes
cultura popular
exposicions

C/ Premià, 20 baixos. Sants (Bcn)
tel. 93 422 16 13

bodega

La Riera

OBRIM CADA DIA
AV. VALLCARCA 81
VINS, VERMUT, TAPES I CERVESES ARTESANES
-ENTITAT CULTURAL SENSE ANIM DE LUCRE-

productes de la terra

El portal de venda de productes dels PPCC

www.productesdelaterra.cat

MOBILE SOCIAL CONGRESS

DRETS LABORALS
MINERALS DE SANG
OBSOLESCÈNCIA PROGRAMADA
RESIDUS ELECTRÒNICS
PROGRAMARI LLIURE
CONEIXEMENT OBERT
ECONOMIA SOLIDÀRIA

28 de febrer i 1 de març
Pati Manning (C/Montalegre, 7, Barcelona)

*TAULES RODONES
*TALLERS
*FIRA D'ALTERNATIVES
*RESTART PARTY
*DOCUMENTALS I MÚSICA LLIURE

organitza: **Setem**
Amb el suport de: **BB** Diputació Barcelona **Barcelonaparc**

De desodorant construint el gènere a

La fabricació i el disseny dels objectes d'ús quotidià no és pas innocent. Més enllà de la pura funcionalitat, la tria entre la necessitat social o el mercat, la societat o l'individu, reproduir estereotips de gènere o no fer-ho es transmet mitjançant les eines i les tasques del dia a dia

Julia C. Parodi

Estudiant de disseny industrial

@JuliaCParodi

Fem servir objectes quan mengem, dormim, cuinem, treballam, caminem, estudiem, viatgem. Interactuem diàriament amb ells: n'estem envoltades. Tanmateix, sabem quins missatges implícits transmeten les seves formes? I els seus colors? Sabem quina relació tenen amb la construcció del gènere en la nostra societat?

La cultura és un sistema de símbols que dona coherència, sentit i integració al món; és la manera que té l'ésser humà d'enfrontar-se a la seva por més gran: el caos (o allò inexplicable). Aquesta cultura es materialitza mitjançant el disseny de *coses*, que en el seu conjunt creen societats o mons articulats intel·ligibles. Per tant, no hi ha cap àrea on el disseny no tingui un valor significatiu per a l'experiència humana. Com va dir el famós dissenyador Paul Rand: "El disseny ho és tot, tot!".

El primer lloc on interactuem amb el disseny és la llar; el mateix indret on, probablement, crearem la nostra primera identitat, marcada doncs per tots aquells objectes o *dissenys* que ens envolten i basteixen una interpretació del món i la societat basada, normalment, en les idees de la dissenyadora o l'empresa que hi ha rere el producte en qüestió.

Per tant, com a dissenyadores industrials -és a dir, professionals de la pràctica que crea tots aquells objectes que formen part del nostre dia a dia, des d'una forquilla fins a l'*smartphone*-, ocupem una posició de poder privilegiada respecte a la usuària, ja que acabem sent les mediadores entre ella i el món mitjançant els artefactes.

El neocolonialisme del disseny

El *design thinking* i el *user centered design* són dues de les metodologies més utilitzades en el marc del disseny industrial contemporani (són, també, les que normalment s'ensenyen a les facultats). Es basen en la solució de problemes centrant-se en una usuària i un mercat concrets. Tanmateix, tot i que són bones per a la creació d'objectes tangibles, a la pràctica, totes dues simplifiquen i devaluen l'estudi rigorós del context, mirant-ho sempre des de l'exterior.

En un mercat laboral dominat per homes (els estudis suggereixen que, als EUA, aproximadament el 80% del disseny industrial el fan homes), no només són ells qui decideix la suposada personalitat, les necessitats i els gustos del *target* dona, sinó que, en devaluar el context, invisibilitzen les possibles conseqüències socials que pot tenir aquesta imatge fictícia i, generalment, estereotipada. La postura que ha adoptat el disseny industrial, doncs, és extremadament neocolonialista o, dit amb altres paraules, influencia socialment o políticament persones amb menys poder social mitjançant els objectes que les envolten.

Aquest neocolonialisme es veu ben reflectit quan analitzem molts dels projectes de dissenyadores privilegiades a països del

Les dissenyadores industrials ocupem una posició de poder privilegiada respecte a la usuària, ja que acabem sent mediadores entre ella i el món mitjançant artefactes

Els objectes comuniquen un *target* que incorpora característiques enteses socialment com a pròpies d'homes o de dones, fet que enforteix rols i estereotips socials

tercer món. Com que creen la definició i la solució del problema sense incloure-hi la comunitat per a qui es dissenya, desenvolupen productes que imposen la seva cultura per sobre de la de la societat afectada. Tanmateix, quan parlem del foment de la normativitat i el binarisme del gènere a través del disseny, el neocolonialisme queda amagat enmig de la falsa naturalitat del gènere en si. Per mostrar allò invisible, he decidit fer fotografies d'objectes que veiem quotidianament a les nostres llars -ja que, com he dit anteriorment, a la llar és on creem la nostra primera identitat- per analitzar-los i evidenciar els estereotips de gènere que mostren a través de la seva forma.

Anàlisi del que ens envolta

Una pràctica comuna en el disseny de productes és l'antropomorfització de l'objecte, és a dir, dotar-lo de característiques humanes perquè la usuària s'hi vegi reflectida. Una de les característiques principals d'aquest *target* -que posteriorment influeix en totes les altres, com les aficions de la persona- és el gènere (femení/masculí), que es comunica en els objectes

ts a batedores: a través dels objectes

/ NÚRIA FRAGO

dotant-los de les característiques que socialment s'entenen com a pròpies dels homes o de les dones, fet que enforteix els rols i els estereotips socials.

Comparem, per exemple, dos desodorants de la mateixa marca: l'un *per a l'home*, l'altre *per a la dona*. El primer té un disseny complex i racional, amb línies rectes, angles i colors sobris i elegants: grisos, negres, blaus foscos. Dit d'una altra manera, un producte que comunica acció, funcionalitat i poder. D'altra banda, el de la *dona* és suau, orgànic, simple, amb colors blancs, pastels i brillants; i es llegeix com a íntim, fràgil i fins i tot infantil. Aquesta comparativa il·lustra i reforça la visió que es té sobre com ha de ser una persona en funció del seu gènere en una societat normativa; una societat que dictamina que les dones han de ser discretes, dòcils, fràgils i comprensives, mentre que els homes han de ser forts, actius i poderosos, és a dir, superiors.

Després d'analitzar les característiques físiques d'un objecte que no amaga la seva fita comercial -és a dir, indica explícitament que és *for women* o *for men*-, podem veure que els trets

del producte es reproduïen a molts altres objectes amb funcions que, històricament i culturalment, s'han considerat pròpies d'homes (fusteria, automòbils, defensa) o de dones (neteja, cuina, costura). Per exemple, si comparem l'envàs del sabó de rentar i el d'un oli de motor, malgrat tenir la mateixa funció -contenir un líquid-, el del detergent s'assembla al desodorant *for women* i el de l'oli de motor, al del desodorant *for men*.

Més enllà de les qualitats estètiques de les mercaderies, perquè la usuària final les pugui fer servir amb facilitat, la seva ergonomia també estarà pensada en concordança amb els gestos i les maneres de fer que socialment es consideren adients per a dones o, al contrari, per a homes. En un trepant, per exemple, els trets formals s'adapten a la idea que fer un forat a la paret és un exercici de força bruta, on s'ha de posar un tipus d'energia explosiva, una feina *per a homes*. Tanmateix, recentment, la dissenyadora Karin Ehrnberger va comparar la forma d'una batedora (és a dir, un objecte dissenyat *per a dones*, ja que és un petit electrodomèstic de cuina) amb la del trepant. Tots dos objectes requereixen una quantitat final d'energia molt semblant, però formalment són llegits de manera diferent. Mentre el trepant pot semblar intimidant, una batedora es concep com un objecte dòcil i inofensiu. Aquesta diferència es deu al fet que la batedora està adaptada a un tipus de força física que es considera pròpia de dones: associada a la tècnica i la paciència, un tipus de força que es considera inferior a l'explosiva. Així doncs, la força explosiva és negada a les dones, ja que contradiu la imatge normativa que s'ha creat d'elles, motiu pel qual el trepant és simbòlicament inaccessible per a elles.

Comencem per la docència

Després d'analitzar els objectes, podem afirmar que sí, que les dissenyadores ajudem a mantenir els estereotips de gènere en la nostra societat i que aquest tema s'hauria de visualitzar. Tot i que té un impacte fort en la vida de les persones, s'han fet pocs estudis al voltant d'aquesta qüestió, per no esmentar el silenci de les universitats on s'ensenya disseny industrial. En quatre anys de facultat, mai no he sentit cap docent parlar sobre l'impacte del disseny industrial en la reproducció d'estereotips de gènere.

De fet, a les escoles, ens ensenyen a redissenyar objectes per adaptar-los al mercat actual o per posar-los al servei de la *llibertat creativa personal*, per sobre de la usuària a qui es destina. És a dir, reproduïen el mateix esquema del disseny industrial en la nostra societat capitalista neoliberal, majoritàriament individualista i mercantil.

Tenint en compte la importància de la docència en el desenvolupament d'aquesta pràctica, seria força interessant que s'apostés per nous mètodes que deixin enrere la ideologia individualista i objectecèntrica del disseny industrial tradicional i apostin per una mirada més col·lectivista, és a dir, sociocèntrica. Aquest canvi de perspectiva passaria per donar molt més pes al context social dels objectes i, també, per activar corrents de pensament crític al voltant del paper del disseny industrial dins la nostra societat. ◀

Objectes que requereixen una energia semblant són llegits de manera diferent. Si un trepant pot semblar intimidant, una batedora es concep com a dòcil i inofensiva

En quatre anys d'estudis universitaris, mai no he sentit cap docent parlar sobre l'impacte del disseny industrial en la reproducció d'estereotips de gènere

22-23

Tres anys després de la revolució del Maidan, es desencadena una caça de bruixes a Ucraïna

24

L'extrema dreta alemanya segueix els passos de Trump i Le Pen i trenca el bipartidisme germànic

L'avortament clandestí, una condemna per a la dona llatinoamericana

La majoria de països del subcontinent pateixen una legislació restrictiva i, a Xile, El Salvador, Haití, Hondures, Nicaragua, la República Dominicana i Surinam, fins i tot s'imposa la persecució i el càstig

Berta Camprubi
@bertacamprubi
Cauca, Colòmbia

Entre el 2010 i el 2014, més de 30 milions de dones llatinoamericanes van optar per una interrupció voluntària de l'embaràs. Ja sigui per manca d'informació o mètodes d'anticoncepció, per pertànyer a cultures poc propenses a la planificació familiar o a conseqüència de les violacions, el nombre d'embarassos no desitjats és molt elevat al subcontinent i, segons l'Institut Guttmacher, la xifra de dones que decideixen avortar ha augmentat respecte a períodes anteriors. El 97% d'aquelles que opten per fer-ho, viuen a països on aquesta pràctica està restringida. A Xile, El Salvador, Haití, Hondures, Nicaragua, la República Dominicana i Surinam, està totalment prohibida i, en alguns casos, fins i tot perseguida i castigada amb penes de fins a 30 anys de presó.

D'acord amb les darreres dades publicades pel mateix institut -amb seu a Nova York-, cada any moren més de 22.000 dones al món -de mitjana- de resultes d'avortaments insegurs.

A Xile, s'està treballant una reforma legislativa, però es manté vigent una llei aprovada per Augusto Pinochet l'any 1990 que prohibeix l'avortament en qualsevol cas

El Salvador és l'únic país on es detenen dones regularment sota l'acusació d'interrupció deliberada, per la qual poden arribar a complir condemnes de 30 anys de presó

L'any 2009, la xifra va arribar a un màxim de 70.000 decessos. La clandestinitat, la criminalització i l'estigmatització de l'avortament condueixen moltes dones llatinoamericanes a patir greus complicacions de salut i la mort. L'Uruguai, Cuba, la Guyana i Puerto Rico són els únics països de la regió, fins ara, que han legalitzat totalment l'avortament durant el primer trimestre d'embaràs. Tanmateix, això tampoc no és garantia d'un servei d'avortament públic, segur i gratuït.

'Gir a l'esquerra' poc efectiu

Malgrat l'anomenat *gir a l'esquerra* que han viscut bona part dels països de l'Amèrica Llatina des dels anys 90 del segle passat, la situació legal de l'avortament s'ha flexibilitzat molt poc en un subcontinent molt influenciat per l'Església catòlica i el conservadorisme i dominat per uns poders polítics i financers que responen a la lògica neoliberal. Bolívia, per exemple, tot i haver-se convertit en un Estat plurinacional amb unes polítiques socials destacades, continua condemnant les dones que opten per interrompre el seu embaràs a entre un i tres anys de presó; excepte en casos de risc per la vida del nadó, per la salut de la mare o per violació, segons una llei que no es revisa des de 1973. "Davant d'aquesta situació, els consultoris il·legals continuen obtenint benefici de dones de totes les edats. Rere els anuncis públics de *test d'embaràs*, s'hi amaga un mercat negre que propaga la incertesa i la por", explica Ruth Bautista, feminista de La Paz.

Pionera a l'Amèrica Llatina en la legalització del matrimoni homosexual i el canvi de nom per a les transsexuals, l'Argentina dels governs kirchneristes es va quedar enrere en matèria d'avortament. Segons xifres oficials, es produeixen prop de 500.000 avortaments clandestins anuals al país, 80.000 dels quals finalitzen amb l'hospitalització de les dones. Un centenar d'elles perd la vida durant el procés. Tot i que la llei contempla un avortament legal per a les mateixes tres causes esmentades, segons Belén Palomino, activista de l'organització Socorro Rosa de la província

de Salta: "Aquesta situació es dona, però hi posen molts pals a les rodes, ja que hi ha metges que es declaren objectors de consciència. Hem de lluitar contra un sistema que està molt arrelat en el catolicisme i també contra metges que no coneixen el protocol de la Interrupció Legal de l'Embaràs i no volen exercir-lo".

Contrastos al Brasil

Amb una situació semblant a la de l'Argentina, al Brasil, moltes veus denuncien que la llei d'interrupció de l'embaràs, de 1984, no facilita avortaments legals i segurs. Una dona que vulgui fer-ho durant el primer trimestre de l'embaràs necessita certificats mèdics, autoritzacions de jutges que constatin que la interessada realment ha estat víctima d'una violació i altres requisits burocràtics que ho fan gairebé impossible. Segons l'organització política Aos Fatos, per cada avortament legal que efectuen els centres de salut pública brasilers s'atenen cent casos de postavortament. "Una companya de la universitat que havia estat violada va quedar en coma després d'un avortament clandestí; quan es va despertar, va descobrir que no havia aconseguit perdre el fill i la portaven a la presó, on posteriorment va ser separada d'ell", explica alarmada una estudiant de la Universitat Federal de Goiás.

"Jo vaig quedar embarassada als 21 anys. Si hagués volgut avortar de manera segura, no ho hagués aconseguit i, si la temptativa d'avortar m'hagués fet acabar en un hospital, m'haurien arrestat. Només la dona rica pot avortar de manera segura", testimonia Jordana Barbosa, estudiant d'un doctorat en Antropologia social i mare d'un nen de set anys.

Tot i així, el mes de novembre passat, a l'Estat de Rio de Janeiro, el Tribunal Suprem Federal brasiler va dictar una sentència que pot establir una jurisprudència important: afirmava que avortar durant el primer trimestre d'embaràs no podia ser il·legal en cap cas i al·legava que cap país desenvolupat -citava Alemanya i França- no criminalitza l'avortament durant la fase inicial de gestació.

Manifestació en defensa del dret a l'avortament a São Paulo (Brasil)

Pinochet encara mana a Xile

A Xile, s'està a l'espera de l'aprovació d'una reforma impulsada per Michelle Bachelet a la fi del seu segon mandat, que hauria de regular les tres causes per avortar de manera legal. Mentrestant, però, impera una llei aprovada per Augusto Pinochet l'any 1990 que prohibeix l'avortament en qualsevol cas.

Tanmateix, la psicòloga xilena Tània Hevia explica que "hi ha moltes dones organitzades per generar instàncies d'educació sexual i avortament segur i per visibilitzar alternatives i fer-nos un lloc en l'àmbit social". I afegeix: "Moltes companyes han avortat amb metges que vénen a casa i cobren la voluntat i ara està en marxa la campanya Miso pa todas". L'eslògan fa referència al Misoprostol, un medicament d'ús obstètric -aprovat i aconsellat per l'Organització Mundial de la Salut- que facilita l'avortament. El fàrmac és ben conegut a la majoria de països de l'Amèrica Llatina i, tot i que no queda clar que es tracti de l'opció més segura, sens dubte és millor que la mort. "Xile continua sent un país conservador i catòlic", sentència Hevia.

El cas salvatge d'El Salvador

La Fundació Calala Fondo de Mujeres, que treballa amb col·lectius de dones de l'Amèrica Central i l'Estat espanyol, ha llançat la campanya Que el ganchillo deje de ser Cosa de Mujeres per denunciar la greu situació de les dones que decideixen avortar a El Salvador, Hondures i Nicaragua. Maria Palomares, directora de Calala, assegura que, quan es parla d'avortament a l'Amèrica Central, "la situació és de retrocés". "En molts casos, abans hi havia un dret o almenys no estava prohibit. Però, els últims anys, s'ha estès la prohibició perquè els governs han començat a legislar guiats per lobbies conservadors i religiosos. L'Opus Dei està ficat en diversos governs", conclou.

"Hi ha casos de dones que han arribat amb un avortament natural al centre de salut i el metge no ha volgut ni

tocar-les, les ha denunciat a la policia i se les han endut a la presó", explica Palomares. Efectivament, si durant els últims vint anys hi ha hagut aproximadament vint països que han liberalitzat la normativa relativa a l'avortament, El Salvador i Nicaragua -així com Polònia- l'han endurida. Amb l'antiga guerrilla del Front Farabundo Martí d'Alliberament Nacional (FMLN) al govern, El Salvador és l'únic país on les autoritats detenen dones regularment sota l'acusació d'interrupció deliberada, per la qual poden arribar a complir condemnes de 30 anys de presó per "homicidi agreujat". Actualment, alguns diputats han proposat despenalitzar l'avortament, però sembla que aquesta possibilitat encara haurà de recórrer un camí molt llarg.

Colonialisme i interessos corporatius

Anant a l'origen d'aquesta terra, existeixen pobles indígenes arreu d'Amèrica que, seguint tradicions possiblement mil·lenàries i sovint desconeguts de la legislació nacional, continuen fent servir plantes -sobretot arrels- tant per regular la fertilitat com per avortar quan ho consideren necessari. Al seu llibre *Calibán y la bruja. Mujeres, cuerpo y acumulación originaria*, l'escriptora italiana Silvia Federici apunta als orígens de la criminalització de l'avortament al continent: "A partir de l'associació entre anticoncepció, avortament i bruixeria, els crims reproductius van passar a ocupar un lloc prominent als judicis colonials".

I les entrevistes en aquest reportatge senyalen que la causa d'aquesta legislació lesiva cap al dret a l'avortament no només és el sistema de valors colonials, catòlics i patriarcals, sinó també els interessos de les grans corporacions propietàries de clíniques mèdiques que se'n beneficien. Potser per això, assegura l'activista boliviana Ruth Bautista: "La despenalització de l'avortament genera assenyalaments i persecucions entre passadissos i les dones continuem patint, morint i parint en les pitjors condicions".

Situació legal de l'avortament a l'Amèrica Llatina i el Carib

	PROHIBIT TOTALMENT: Xile, El Salvador, Haití, Hondures, Nicaragua, República Dominicana, Surinam
	PER SALVAR LA VIDA DE LA DONA: Antiga i Barbuda, Brasil ¹ , Dominica, Guatemala, Mèxic ² , Panamà ² , Paraguai, Veneçuela
	PER PRESERVAR LA SALUT FÍSICA I SALVAR LA VIDA DE LA DONA: Argentina ¹ , Bahames, Bolívia ¹ , Costa Rica, Equador, Granada, Perú
	PER PRESERVAR LA SALUT MENTAL I FÍSICA I SALVAR LA VIDA DE LA DONA: Colòmbia ² , Jamaica, Saint Christopher i Nevis, Saint Lucia ¹ , Trinitat i Tobago
	PER TOT EL QUE S'HA ESMENTAT ABANS I PER RAONS ECONÒMIQUES: Barbados ² , Belize, San Vicente i Granadines ²
	SENSE CAP RESTRICCIÓ: Cuba, Guyana, Puerto Rico, Uruguai

¹Aquests països també permeten l'avortament en cas de violació de la dona

²Aquests països també permeten l'avortament en cas de violació i de malformació del fetus

/ PAU FABREGAT

Ucràina tres anys després del Maidan

Periodistes i activistes són incloses a 'llistes negres' i perseguides per l'Estat i els grups d'ultradreta

Abel Riu
@abelicc

Durant el mes de febrer, se celebra el tercer aniversari del triomf del Maidan ucraïnès. Tres anys d'ençà d'aquell hivern de neu, sang i foc que va portar la ciutat de Kíev a ocupar portades arreu del planeta i que, en última instància, va provocar un conflicte intern i extern de dimensions colossals i va encendre la flama de la confrontació més gran que s'ha viscut entre Rússia i els països occidentals des de la guerra freda.

Des de principis de 2015, Ucraïna va anar desapareixent de les agendes mediàtiques. Més enllà d'algunes informacions sobre el Donbass -extrem oriental conformat per les repúbliques rebels de Donetsk i Lugansk- que arriben amb comptagotes, el cert és que progressivament s'ha imposat una apagada informativa. Tot i aquest silenci, a Ucraïna, hi continuen passant coses, algunes d'elles molt alarmants. El balanç d'aquests tres anys dista molt de ser positiu i costa trobar elements d'esperança de cara al present i el futur.

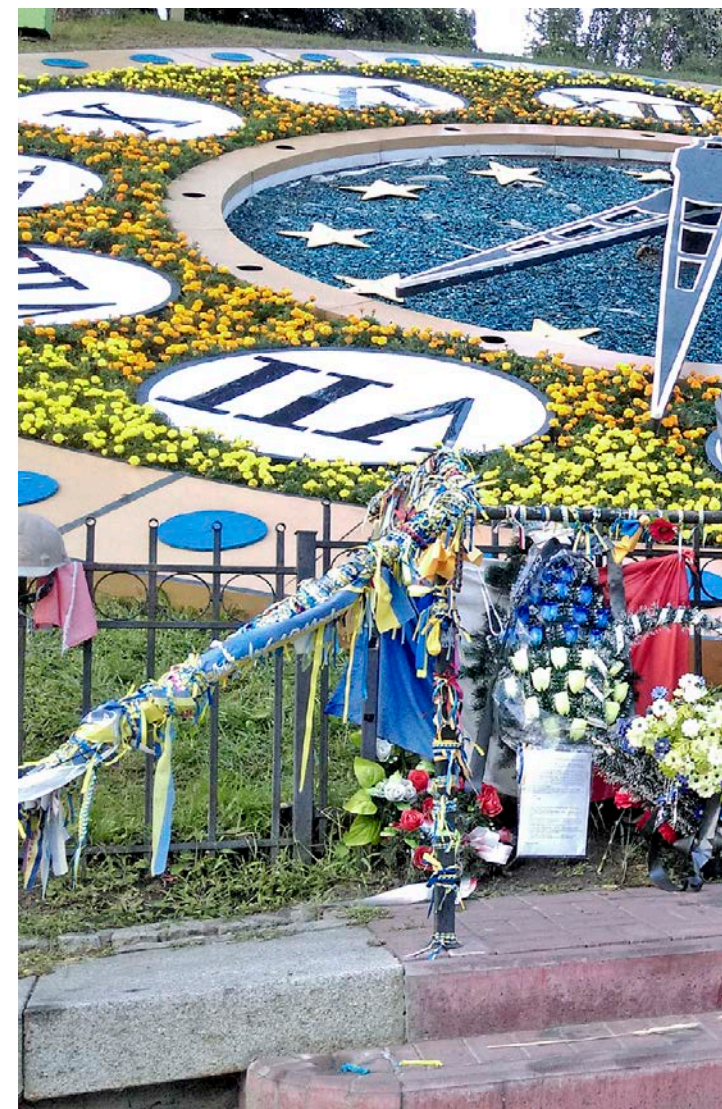
Des de 2014, Ucraïna ha perdut el 20% del PIB, la moneda nacional ha patit una davallada de dos terços del seu valor, la inflació ha arribat a pics del 60% i el preu de molts productes bàsics s'ha disparat. Segons una enquesta elaborada pel grup Rating el mes d'octubre passat, la situació econòmica d'un 73% de la població ucraïnesa havia empitjorat els darrers dotze mesos. Greus dificultats per a una part important de la població: una de cada cinc persones amb prou feines es pot pagar els aliments i un 35% té problemes per comprar roba o calçat.

Oligarques i mesures 'estètiques'

Una de les banderes del Maidan va ser la lluita contra la corrupció de Janukovitx i contra el sistema oligàrquic en general, problemes endèmics de la Ucraïna postsoviètica que, durant més de dues dècades, han llastrat el seu desenvolupament econòmic i social. Tot i aquesta reivindicació, els fets van acabar posant en relleu que les raons per les quals bona part de l'oligarquia va donar suport al Maidan, utilitzant la seva riquesa i els seus mitjans de comunicació, eren molt diferents. Una d'elles, l'actual president Petro Poroshenko.

Lluny de desprendre's de les seves empreses, tal com havia promès abans de ser escollit president arran del triomf del Maidan el maig de 2014, Poroshenko ha continuat construint el seu imperi econòmic i financer, amb epicentre a la societat Prime Assets Capital i el Banc Internacional d'Inversió, entitats que controla i que actuen com a node financer d'un complex de desenes d'empreses i inversions.

Malgrat l'adopció d'algunes mesures estètiques com la creació d'una Oficina Nacional Anticorrupció -mesures que, en última instància, han esdevingut eines del president per atacar els seus enemics-, Poroshenko ha aprofitat el control sobre l'aparell de l'Estat per forçar la resta d'oligarques a fer concessions i compar-tir guanys amb el seu entramat, fet que ha enfortit la seva posició.

No sorprèn, doncs, que aparegués als Papers de Panamà o que tant ell com els seus homes més propers posseeixin finques milionàries a la Costa del Sol.

Relleu de clans

Des del punt de vista de l'ostentació del poder, l'Estat ucraïnès ha passat d'estar controlat pel clan d'un oligarca *prorús* a estar-ho per un de *prooccidental* -ben embolcallat amb la bandera de la UE com a element de legitimació- mentre la base, l'essència i l'estructura del sistema s'han mantingut pràcticament intactes. Un cas de Gatopardisme postsoviètic de vella escola amb el beneplàcit i el suport de Brussel·les i Washington, en què la geopolítica i el fet de guanyar Ucraïna per a l'òrbita occidental compensen qualsevol consideració de tipus intern. I qui dia passa any empeny.

Les pràctiques corruptes perviuen i la percepció pública d'aquestes pràctiques també. Segons el darrer Baròmetre Global de Corrupció, publicat per Transparència Internacional a finals de 2016, un 64% de la ciutadania d'Ucraïna creu que la majoria o tots els membres del parlament són corruptes i un 86% creu que les autoritats estan fent poc o gens per combatre la corrupció. Un 30% ha pagat algun tipus de suborn per tenir accés a serveis públics bàsics durant els darrers dotze mesos i un 38%, per accedir a educació pública primària o secundària, xifres molt similars a les que es donaven abans del Maidan i que mantenen Ucraïna com un dels països més corruptes de l'antiga URSS.

Llistes de dissidents

Mentre això passava, la guerra al Donbass -una "operació anti-terrorista", segons Kíev- i l'annexió russa de Crimea han estat aprofitades per les noves autoritats ucraïneses per llançar una onada repressiva contra organitzacions polítiques, persones i mitjans "no afins" a la nova Ucraïna nacionalista. Informar sobre "enemics" o "traïdors a la pàtria" ha esdevingut una pràctica socialment acceptada i promoguda per l'SBU, l'Agència Estatal de Seguretat. Un cas molt representatiu d'aquesta purga és el web Mirotvorets (El Pacificador), que regularment

Lluny de desprendre's de les seves empreses, tal com havia promès abans de ser escollit president arran del triomf del Maidan, Poroshenko ha continuat construint el seu imperi

Un 64% de la ciutadania creu que la majoria o tots els membres del parlament són corruptes i un 86% creu que les autoritats estan fent poc o gens per combatre la corrupció

Làpides que recorden les víctimes del Maidan, al centre de Kíev / JESÚS RODRÍGUEZ

Una gran estàtua de Stepan Bandera, líder idolatrat per la ultradreta, al centre de Lviv, a l'oest del país / JESÚS RODRÍGUEZ

publica informes i llistes de periodistes i activistes. Materials que, sovint, esdevenen una guia per a diverses faccions d'ultradreta, que executen accions violentes contra individus i col·lectius que organitzen protestes contra la guerra, de caire antifeixista, etc. El cas més conegut és el d'Oles Buzina, periodista assassinat el 2015 d'un tret al cap davant de casa seva pocs mesos després que les seves dades apareguessin al web.

Malgrat les crítiques formulades per algunes organitzacions internacionals, el web Mirotvorets segueix a ple rendiment, tolerat per l'Estat. Ruslan Kotsaba també va ser víctima d'un d'aquests informes i va estar un any i mig a la presó per penjar un vídeo contra la guerra del Donbass i a favor de la pau a internet.

En total, una quinzena de periodistes, professionals de l'advocacia i opositores han estat assassinades o han mort en circumstàncies estranyes a Ucraïna durant els darrers tres anys. A aquesta llista, s'hi afegixen les 46 persones assassinades a la massacre d'Odessa del 2 de maig de 2015. Sovint, les morts són justificades com a "patriòtiques" i, durant els judicis per les matances del Maidan -en què s'ha demostrat la participació de militants de Svoboda i el Pravy Sektor- o d'Odessa, s'han viscut atacs de grups d'extrema dreta, que han exercit la coerció i han proferit amenaces contra jutges, fiscals i advocats.

El web Mirotvorets també va publicar una llista de periodistes internacionals que han cobert el conflicte del Donbass des del territori controlat pels sectors rebels -alguns d'ells de l'Estat espanyol-, molts dels quals han rebut amenaces reiterades per part de militants nacionalistes autoanomenats "patriotes".

Defensar la federalització és delictiu

Aquesta monitorització sovint deriva en una petició a l'SBU, el Ministeri de l'Interior o el Ministeri de Política Informativa -un autèntic Ministeri de la Veritat orwellià creat a finals de 2014- perquè investiguin totes aquelles persones que no combreguen amb la nova Ucraïna i ho expressen públicament. El Codi Penal va ser reformat per introduir una sèrie de crims contra la seguretat nacional, entre els quals s'inclouen expressar opinions a favor de la federalització del país o criticar la mobilització general, entre altres.

Seguint la mateixa línia, durant l'any 2016, els edificis dels canals de televisió Ukraine i Inter van ser atacats per part de militants d'ultradreta -molts d'ells membres del Corpus Civil del Batalló Azov. La seu d'Inter fou parcialment incendiada mentre hi havia periodistes a dins. Aquests canals -així com

altres mitjans de comunicació- són acusats de ser "agents del Kremlin" i de donar una visió parcial de temes com ara la guerra al Donbass. Els atacs busquen forçar un canvi en les seves línies editorials i aconseguir un enfocament més "patriòtic", un adjectiu molt emprat a la Ucraïna actual.

41 periodistes de diferents països europeus i disset periodistes de Rússia també han estat víctimes d'aquesta caça de bruixes i se'ls ha prohibit l'entrada al país mitjançant un decret del president Poroshenko. Ni tan sols se n'ha lliurat la branca ucraïnesa d'Euronews, a qui han revocat la llicència per emetre.

Tal com denunciava fa pocs dies en un bloc la professora ucraïnesa Evgenia Bilchenko -que havia donat suport al Maidan-, aquest clima de control i repressió fa que la llibertat d'expressió estigui "cada cop més restringida" i que, sovint, la dissidència respecte al discurs oficial en determinats temes sigui titllada de col·laboracionista amb el Kremlin. Molts sectors de la població tenen por de l'Estat i dels grups d'extrema dreta, un sentiment que fa que moltes persones deixin de dir obertament el que pensen, fins i tot en el món acadèmic. Una realitat incòmoda per a Occident i que no encaixa amb els *valors* que diu que defensa. Potser per això els grans mitjans ja no parlen d'Ucraïna. ◀

PART A CASA I COM A CASA

migjorn
casa de naixements

www.migjorn.net
Tlf. 938 33 06 78

La **Directa** utilitza els serveis de

foli verd

gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliweb.net

ger ENTITAT CULTURAL I ESPORTIVA

C/del PI 25.Ribes.(Garraf).Països Catalans
08810.Tlf:93 896 12 00.ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

★ CERVESA DEL ★

MONTSENY

ARTESANA

L'extrema dreta amenaça amb trencar el tauler alemany

Marine Le Pen, Geert Wilders i Frauke Petry en un sopar el 21 de gener a Coblència

Andreu Jerez
@andreujerez
Berlín

“**E**ls alemanys som els nous jueus. Ara, som nosaltres els perseguits i, si no reaccionem a temps, aviat estarem en minoria al nostre propi país”. Harald és un home madur de mans grans, cabell blanc i cara afable. Aquest funcionari jubilat, exinvestigador penal de l'Estat alemany, forma part de la classe mitjana del país més ric i poblat d'Europa. Harald se sent traït pels partits tradicionals, de centreesquerra o centredreta que han gestionat Alemanya durant les últimes set dècades. Per això avui és aquí.

Coblència, 21 de gener de 2017. Un grup de simpatitzants i militants d'Alternativa per Alemanya (AfD, en les seues sigles en alemany) pren cafè i xerra mentre espera que comence el primer acte de la precampanya. El partit ultradretà organitza una trobada en un centre de congressos, a la qual ha convidat l'onze titular del populisme ultradretà europeu: Marine Le Pen del Front Nacional gal, Geert Wilders de l'islamòfob Partit per la Llibertat (PVV) holandès i Matteo Salvini de la Lliga Nord italiana són els caps de cartell d'un congrés organitzat per Marcus Pretzel, eurodiputat i marit de la líder d'AfD, Frauke Petry.

Es respira un ambient d'optimisme, determinació, il·lusió. El republicà Donald Trump acaba d'assumir la presidència dels Estats Units i les forces ultradretanes presents auguren que 2017 serà “l'any dels patriotes” al vell continent. *Ahí, una nova Amèrica; avui, Coblència; demà, una nova Europa* és el primer eslògan escopit per Geert Wilders des del pòdium d'oradors. Si fins avui algú tenia dubtes sobre el caràcter ultradretà d'AfD, aquest congrés els dissiparà del tot.

En el passat, ho va fer pels conservadors, pels socialdemòcrates i fins i tot pels Verds, però Harald no té problemes a reconèixer que ara vota per la jove, nova i fresca ultradreta alemanya. També s'atreveix a comparar en públic la persecució de la població jueva pel nacionalsocialisme dels anys 30 i 40 del segle passat amb el presumpte xoc de civilitzacions al qual, segons ell, s'enfronta irremeiablement Europa.

Harald i el seu grup d'acompanyants formen part d'un creixent segment social que anhela que Alemanya tinga un discurs que trenque consensos i trenque amb el discurs que ells consideren massa *políticament correcte*. Per a ells, AfD és l'únic partit realment opositor, l'única formació que s'enfronta autènticament a les elits.

Canvi de paradigma

AfD és més que un simple partit ultradretà, hipernacionalista i euroescèptic de postulats antimigratoris i oratòria violenta contra les refugiades: aquesta jove formació, creada fa poc més de tres anys, suposa un canvi paradigmàtic del tauler polític alemany.

Pràcticament des de la fundació de la República Federal d'Alemanya l'any 1949, cap partit situat a la dreta de la coalició conservadora democristiana CDU-CSU no havia aconseguit establir-se parlamentàriament a escala regional i nacional. Si no hi ha sorpreses d'última hora, AfD aconseguirà entrar al Bundestag amb un resultat gens menyspreable.

El partit liderat per Frauke Petry ja té representació a deu parlaments regionals. D'aquí a les properes eleccions federals del setembre vinent, només queda, per tant, aclarir quin serà el percentatge de vots i el nombre d'escons amb què comptarà. Per primera vegada en la història moderna d'Alemanya, un partit netament ultradretà farà política a la cambra legislativa més important del país més poderós d'Europa.

La força d'AfD radica en una transversalitat que cap partit ultradretà o neonazi alemany no havia aconseguit fins ara: la formació de Petry atrau exvotants de pràcticament totes les forces de l'arc parlamentari, mobilitza l'abstencionisme i aconsegueix capitalitzar noves votants. Actualment, les enquestes li atorguen una intenció de vot d'un 10%, però probablement aconseguirà un resultat més bo per una senzilla raó: s'endurà el vot ocult que encara no s'atreveix a confessar-se políticament. AfD està, sense cap mena de dubte, en disposició de trencar el tauler polític alemany per l'extrema dreta.

Múltiples causes del gir extremista

S'està especulant molt sobre les causes del gir ultradretà d'una part important de l'electorat germànic (avui, una de cada vuit

electores alemanyes estaria disposada a cedir el seu vot a AfD); el cert és que el sorgiment d'Alternativa per Alemanya és un fenomen complex darrere el qual s'amaguen múltiples causes: la desigualtat social creixent, un debat sobre la identitat nacional no abordat per la partitocràcia del país, una comunicació política ineficient per part de l'actual Gran Coalició governant (conservadors i socialdemòcrates), una oposició parlamentària pràcticament inexistent, el popularment conegut com a *German Angst* (por psicològica sense aparent base racional atribuïda històricament al poble alemany), l'amenaça real del terrorisme gihadista, l'existència d'una ideologia d'extrema dreta latent que mai no va desaparèixer, etc...

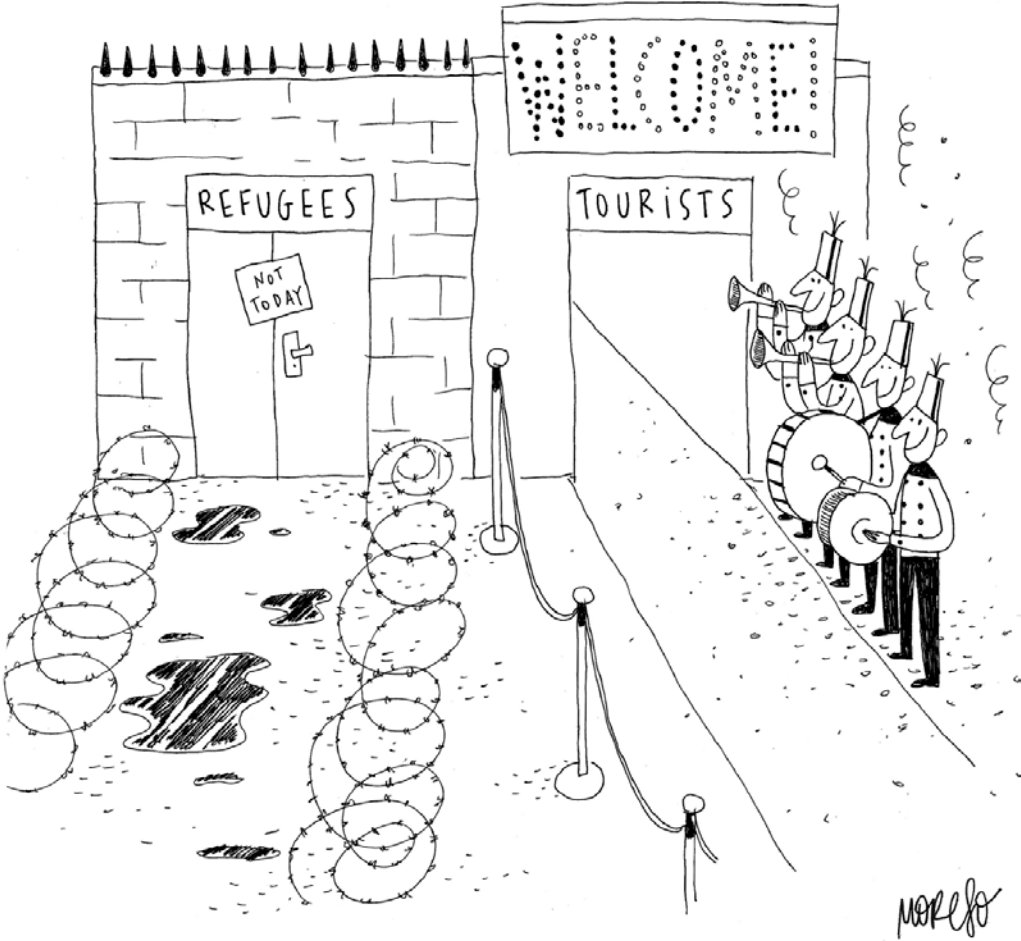
L'evolució electoral d'Alemanya dependrà fonamentalment de dos eleccions que aquest any marcaran l'ecosistema polític europeu: els comicis legislatius a Holanda i els presidencials a França, ambdós previs a les federals alemanyes del setembre i amb possibilitats que guanye l'extrema dreta. Al cap i a la fi, com va voler escenificar AfD amb el seu congrés a Coblència, l'auge ultradretà s'ha convertit en un fenomen paneuropeu amb innegables paral·lelismes amb el feixisme d'entreguerres del segle passat. ◀

Les enquestes li atorguen una intenció de vot d'un 10%, però probablement aconseguirà un resultat més bo per una senzilla raó: s'endurà el vot ocult que encara no s'atreveix a mostrar-se

El desenllaç dependrà fonamentalment de dos eleccions que aquest any marcaran l'ecosistema polític europeu: els comicis legislatius a Holanda i els presidencials a França

Gallo

morejo

- SAPS QUE AQUEST TRAM DEL MUR
L'HA CONSTRUÏT UNA EMPRESA ISRAELIANA?
- SÍ, ES VEU QUE NO EN TENEN PROU AMB ELS
MURS DE CISTORDÀNIA.

Marc
Vers

JOANMANUEL

28-29

Viatgem pel món del còmic que, a través de les vinyetes, ens parla de guerres i conflictes armats

30

Relats reals: unes passatgeres denuncien un cas de discriminació racial per part de Ryanair a l'aeroport del Prat

'Cohabitar entre', un assaig per subvertir les institucions culturals

Els col·lectius Idensitat, LaFundició, Sinapsis i Transductores es pregunten què han d'aprendre del barri on s'ubica un equipament i què ha d'aprendre el veïnat sobre altres formes de relació amb la institució cultural

Neus Molina
@NeusMolina

L'exposició, l'espai d'interacció i les activitats del projecte *Cohabitar entre* s'articulen al voltant del Centre d'Art Contemporani de la Fabra i Coats, a Sant Andreu de Palomar

“El que estem intentant amb aquest dispositiu és experimentar noves formes de codisseny de pràctica”, explica Francisco Rubio, de LaFundició

Com els caragols, quan habitem un espai, deixem un rastre, un rastre invisible però perenne que, sense saber-ho, acompanya les qui vénen al darrere. Habitar és *estar* en un entorn i cohabitar seria entrar-hi en diàleg i, sovint, en conflicte. Cohabitar també implica teixir -de manera conscient o no- amb allò que ens era aliè. Així, cohabitar reclama posar atenció als processos i els conflictes, posar atenció als entorns i les mirades i posar atenció al passat per poder projectar cap al futur.

Els col·lectius Idensitat, LaFundició, Sinapsis i Transductores recullen aquesta idea de cohabitar i hi afegeixen una preposició: *entre*. El resultat és *Cohabitar entre*, una proposta cultural i artística que es pot veure a la fàbrica de creació Fabra i Coats de Sant Andreu de Palomar fins a finals de març.

Cohabitar entre vol ser un assaig per explorar altres formes de mirar l'art i d'ocupar artísticament les institucions tenint present la memòria i el territori on s'instal·len.

D'aquesta manera, el projecte artístic que plantegen els quatre col·lectius es presenta com un dispositiu, com una *demo* que entengui les pràctiques artístiques i els processos col·lectius com a instruments essencials per activar estratègies transformadores que incideixin tant en l'ecosistema cultural com en el context social on actuen.

Repensar les fàbriques de creació

L'exposició, l'espai d'interacció i les activitats del projecte *Cohabitar entre* s'articulen al voltant del Centre d'Art Contemporani de la Fabra i Coats. Una fàbrica de creació de titularitat pública que acull mostres, residències de creació, espais de treball i festivals.

En un moment en què el concepte de fàbrica de creació o de centre d'art costa de definir -ja que, sovint, els processos creatius resten invisibilitzats en pro del resultat final, un producte acabat i impecable-, *Cohabitar entre* mostra maneres de *desbordar*

la cultura: sortir del centre d'art i interactuar amb el territori. Trencar el secretisme dels processos, visibilitzar els orígens, les memòries, les recerques. Deixar rastres i explicar-los.

La proposta de les impulsores és habitar un espai de manera col·lectiva i escenificar el trànsit entre el passat de la fàbrica i l'ús actual com a centre d'art. Els quatre col·lectius van guanyar un concurs públic per dirigir un projecte cultural que dotés la Fabra i Coats de mecanismes d'interrelació cultural basats en l'art, la memòria i el territori.

Una de les idees clau és la subversió dels models de diàleg entre les institucions i el públic, des de la gestió dels centres d'art (els grups plantegen una direcció col·legiada allunyada de l'omnipotent director artístic) fins a les relacions amb l'entorn des d'un punt de vista de qualitat.

Javier Rodrigo, membre de Transductores, relata: “La idea no és quantificar quantes escoles o visitants han vingut... la idea és treballar durant un període llarg amb l'escola que tenim davant, per exemple, i que les criatures aprofitin l'espai, que se'l facin seu. Anar a l'escola, teixir juntes... fer una feina conjunta d'acostament a l'art”. Una feina basada en la qualitat, no en criteris numèrics.

“Mitjançar no és pacificar, és transformar”

Què passaria si els centres artístics assimilessin les temàtiques que hi ha als territoris i parlessin amb altres agents i no només amb els de cultura? Què passaria si, a partir d'aquests diàlegs, poguessin reaccionar i articlessin noves formes d'actuar?

“El que estem intentant amb aquest dispositiu a la Fabra és experimentar noves formes de codisseny de pràctica”, explica Francisco Rubio de LaFundició, un dels quatre col·lectius que codirigeixen *Cohabitar entre*.

Aquesta idea, que es podrà veure (i viure) fins a la primavera, pretén endegar altres tipus de producció col·laborativa que responen a una lògica de connexió a diferents escales contextuais: la territorial (traçar vincles entre l'àmbit veïnal local i l'internacional), la relacional (involucrar diferents àmbits del teixit social), la temporal (incorporar elements de memòria per

Diferents escenes
de l'exposició
'Cohabitar entre'
/ EVA CARASOL

activar-los en el present i projectar-los cap al futur) i l'espacial (indagar sobre el centre d'art com a concepte i com a lloc).

Per tant, el que compta són els processos i no els resultats; la cohabitació no s'entén com una mediació pacificadora, el que pretén *Cohabitar entre* és mantenir-se *entre* mitjançant l'exercici de pràctiques per transformar la societat i no per pacificar-la. La idea, finalment, és gestionar les controvèrsies i les lectures que pot generar un esdeveniment cultural.

I pensar en la cultura com un fet polític. “La cultura no és bona ni dolenta en si mateixa; el problema és que, a vegades, està lligada a dinàmiques que no són bones. Llavors, l'aposta és trobar la manera d'inscriure la cultura en dinàmiques socials que siguin beneficioses pel bé comú”, explica Francisco Rubio de LaFundició.

Pensar un art que no sigui excloent i legitimar els diàlegs, posar-se *entre*, tal com explica Rodrigo, no és fer-ho més senzill per permetre-hi l'accés: “No es tracta de mitjançar perquè tot-hom 'ho entengui', no en el sentit populista; es tracta d'escoltar i facilitar”. Però no tot és vàlid. Segons Rodrigo: “Frases com ‘hi ha més cultura fora del MACBA que dins’ tampoc són certes. No cal que qualsevol cosa que fa la gent del barri sigui bona per si sola i que tot el que fa la institució sigui dolent. Ni una cosa ni l'altra, cal acostar-se per mantenir la tensió”.

Més enllà del museu

Segons expliquen Rodrigo i Rubio, el projecte és un ens mutable: “No podem programar les activitats com fa un museu, que coneix les col·leccions que exposarà durant els dos anys següents. Nosaltres treballem en processos de gestió comunitària, que comporten ritmes i maneres de fer molt allunyades de les de l'administració”. A grans trets, la idea de *Cohabitar entre* es podria resumir en: potenciar un treball en xarxa i un marc col·laboratiu basat en la governança compartida i investigar i assajar nous formats expositius i de socialització per, finalment, enregistrar, arxivar, ordenar i comunicar procediments i altres maneres de fer al voltant del fet artístic, social i cultural.

Teixir ciutat

Cohabitar entre s'articula en dues fases de quatre mesos cadascuna. La primera fase del projecte, repartida en quatre programes (Antena, Teler, Desbordar la cultura i Espais en transició), s'ha desenvolupat mitjançant exposicions, investi-

gacions, tallers, projectes col·laboratius a llarg termini, activitats, jornades i connexions amb diverses entitats, tant del territori com de tota la ciutat.

A partir d'aquest bagatge, la programació de la fase següent es planteja com una investigació per analitzar de quina manera les pràctiques culturals contemporànies poden funcionar com a eina per teixir ciutat. Des d'aquesta mirada, s'entén l'àmbit urbà com un espai divers i en moviment, orgànic, en trànsit i en mutació permanent. En aquesta segona fase, tal com comenten les coresponsables, les tasques es teixeixen a través d'una “taula intersectorial d'aliances”.

Si a la primera fase es desbordava la cultura i es traspassaven parets, fronteres i límits espai-temps, ara s'entra en contacte amb sectors que poden aportar altres punts de vista més enllà dels culturals. “La idea és fer treball en xarxa, però no des del punt de vista neoliberal de fer xarxa per abaratir els costos, sinó de fer xarxa per treballar i escoltar-nos, perquè hi hagi un aprenentatge”.

L'Ordit és l'inici d'aquesta segona fase, que vol ordir coses -mai millor dit- amb les entitats i les iniciatives amb qui ja es treballa i amb altres de noves que s'hi puguin anar sumant. La finalització de la fase i del projecte *Cohabitar entre* serà *Teixir ciutat*, una mostra dels processos i els resultats a partir d'espais dinàmics d'exposició i socialització, que recolliran les complexitats de les temàtiques plantejades com a catalitzadores.

“Tot això és un repte, un assaig, estem plantejant altres maneres d'entendre'ns i relacionar-nos amb els equipaments culturals dotant la cultura d'un caràcter transversal. Ordinar és entretenir espais que són nous i poden generar altres formes de fer política”, expliquen Rubio i Rodrigo.

Els col·lectius implicats situen aquest *Cohabitar entre* tan difícil de definir com un aprenentatge: “Nosaltres hem d'aprendre del barri on s'ubica l'equipament i les veïnes i els veïns han d'aprendre sobre models d'institució cultural”.

Amb aquesta proposta, les cocreadores de *Cohabitar entre* estan replantejant un model d'institució cultural que és, també, un model de ciutat: “Aquesta tensió entre ciutat i barri ha de ser més productiva que no pas frustrant i això és un pas molt difícil per a totes les parts”, remarca Rodrigo.

“És un repte perquè no sabem si anirà bé o serà un fracàs. Això també és una cosa que ha d'assumir la institució: aquesta incertesa i els temps més orgànics desafien les lògiques productivistes”. Però, potser el resultat paga la pena. ◀

La idea de l'exposició és potenciar un treball en xarxa i un marc col·laboratiu basat en la governança compartida; investigar i assajar nous formats expositius i de socialització

“És un repte perquè no sabem si anirà bé o serà un fracàs. Ho ha d'assumir la institució: aquesta incertesa i els temps més orgànics desafien el productivisme”

Guerres i patiment, la història en vinyetes

Art Spiegelman, Emmanuel Guibert, Joe Sacco i Guy Delisle són alguns dels dibuixants recollits a la sèrie editorial 'Reportajes' que s'han atrevit a explicar històries colpidores (i a recuperar la memòria històrica) mitjançant el còmic

Júlia Bacardit
@JuliaBacardit

Hi ha qui creu que les guerres són massa serioses per convertir-se en còmic. A l'inici de *Reportajes* -editorial Literatura Random House-, un recull de reportatges de guerra publicat pel maltès Joe Sacco, l'autor ha plasmat tota una declaració d'intencions: el periodisme que ell fa "no és objectiu". En aquesta afirmació, però, n'hi ha una altra d'implícita: gairebé tot és subjectiu, fins i tot el que pretén no ser-ho. Objectiu i veraç no són sinònims. Sempre escollim la història que expliquem o l'escena que reatrem, el text, el dibuix o la fotografia que fem. I quan escollim què reatrem també escollim què no reatrem. El primer que es va fer famós va ser *Maus* d'Art Spiegelman, vinyetista que va dibuixar la vida del seu pare supervivent. No és una obra periodística al cent per cent perquè és la reconstrucció d'una experiència de l'holocaust nazi viscuda pel seu pare. Les persones jueves de *Maus*, acabat l'any 1991 i premiat amb el Pulitzer el 92, són rates; les alemanyes són gats. Orwell també va animalitzar la història, per escrit, a la distòpia política i animal *Rebel·lió a la Granja*, que pretenia reflectir la podridura del règim soviètic estalinista, en què tots els animals eren iguals -però els porcs eren *més iguals* que les rates.

Joe Sacco és una mena de Tintín que ens porta de la guerra de l'Iraq als judicis de la guerra de Bòsnia, passant per les cases de palla de la casta de les intocables a l'Índia. També es queda a la seva Malta natal per parlar del que sempre és tabú: el rebuig de la població maltesa vers les persones migrants africanes que es queden atrapades als CIE, sempre de camí cap a l'Europa continental. Aquestes històries gràfiques estan incloses a *Reportajes*, una joia disponible a les biblioteques públiques. El més xocant són les pàgines que dedica a Txetxènia. Comunitat majoritàriament musulmana resident en una petita regió caucàsica de Rússia, pateixen matances cícliques. Una vella txetxena refugiada sentència que, al seu poble, ja no li cal produir res, que han de deixar de reproduir-se; per quin motiu? Les forces russes esclafen una generació txetxena rere l'altra. Txetxenes, bosnianes, palestines: fins i tot una lectura superficial de *Reportajes* ens fa adonar de fins a quin punt ha estat dura la darrera part del segle XX per a diferents comunitats musulmanes arreu del món. Si fullegem *El fotògraf* d'Emmanuel Guibert, la hipòtesi se'ns confirma.

Retrat de l'origen del gihadisme

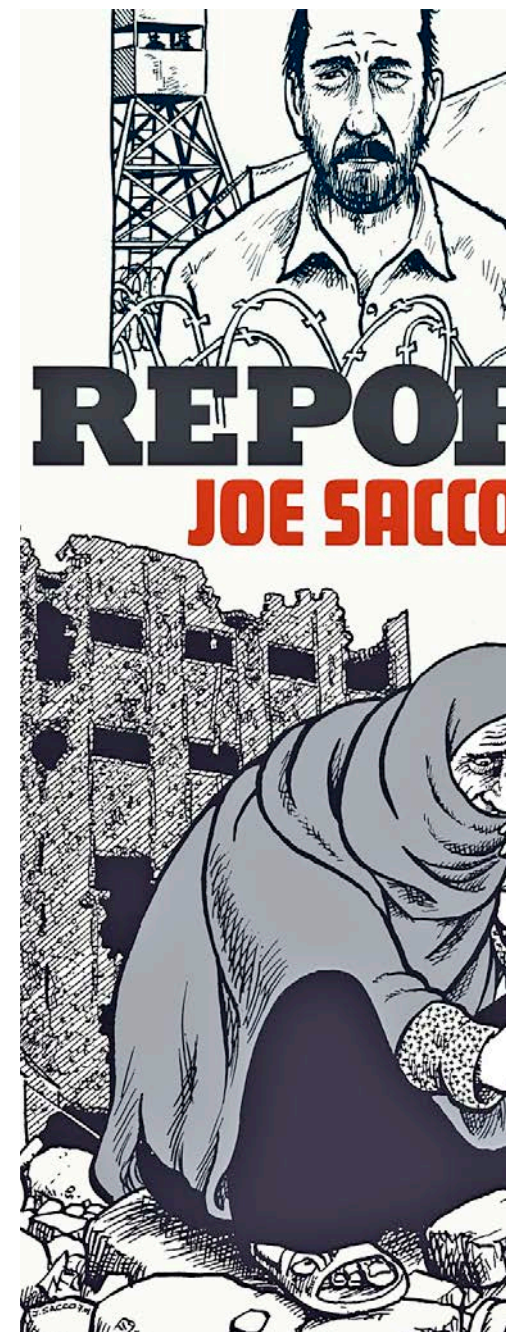
Som a la frontera entre el Pakistan i l'Afganistan a finals dels anys 80. Mujahidins contra soviètics, anticomunistes de tot el món en aliança amb els mujahidins. *El fotògraf* fa palès que la confrontació amb els comunistes dels vuitanta, tant des dels Estats Units com des d'altres indrets del món, va donar ales als mujahidins, precursors del fonamentalisme islàmic més extrem. *El fotògraf* alterna la instantània amb el traç del dibuix. La percepció que es té sobre la fotografia és que no menteix, que xucla la realitat i

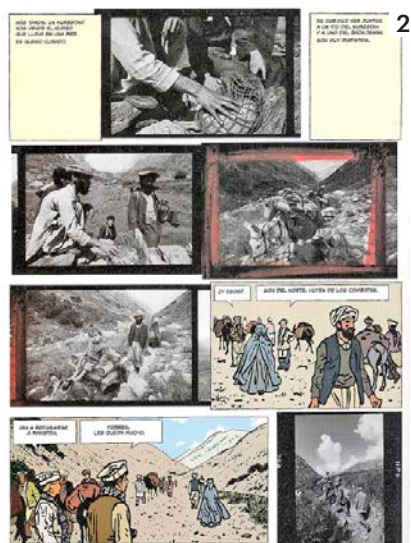
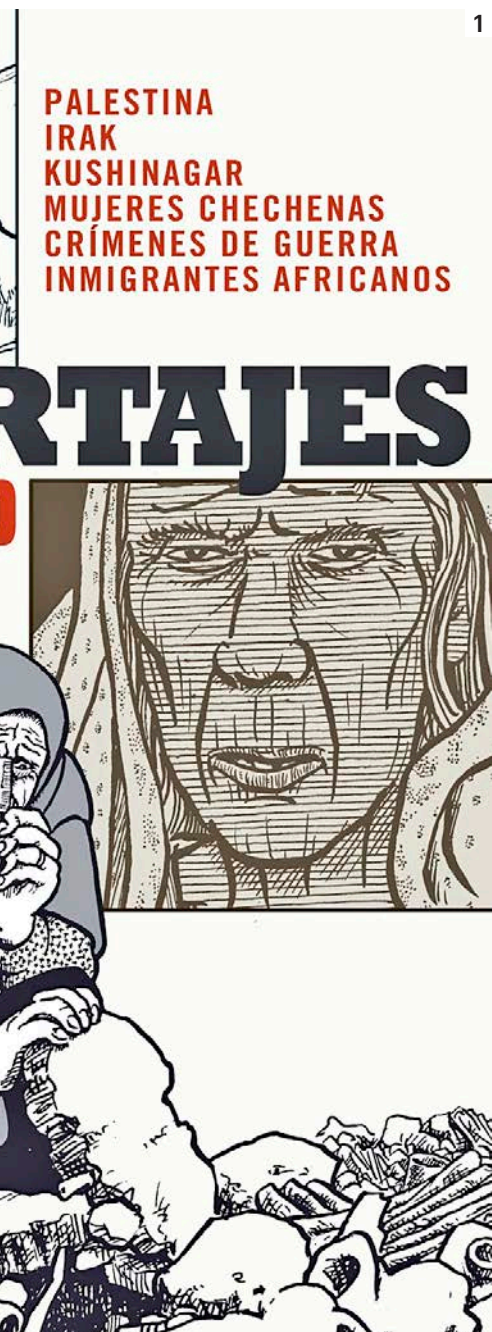
l'escup davant dels nostres ulls; però fotografia i realitat no són u, i la fotografia no sempre és una *prova* objectiva. Les fotografies no guanyen els dibuixos a l'hora de donar sentit i direcció a una història. La vivència del fotògraf en expedició a les muntanyes afganeses i la de les persones que s'hi troben evolucionen gràcies a les vinyetes. De la mateixa manera que Guy Delisle, Emmanuel Guibert viatja acompanyant l'organització Metges sense Fronteres i aprofita el format de còmic per explicar-nos les quotidianitats de l'expedició: la trampa de novell que li paren els metges, el dia a dia amb els afganesos, la mirada del guia afganès que no pot "pagar-se una dona" i que espia, fascinat, la metgessa que es pentina la cabellera al riu.

El canadenc Guy Delisle és l'antítesi del mascle reporter de guerra sense lligams. El personatge està lligat de mans al cotxet dels seus fills Lois i Alice mentre la seva parella va a Gaza, Pyongyang i Burma amb Metges Sense Fronteres. A estones, fa l'efecte que la seva dona transforma el món mentre ell passeja, dibuixa i canvia bolquers. En aquest sentit, trobo que *Burma* és un exercici de feminisme gràfic, tot i que el seu creador i protagonista és un home. Quan Delisle aterra en un nou país, mai no en sap res. La seva interacció amb l'entorn on s'instal·la temporalment parteix sempre de l'anècdota i, a mesura que el llegim, ens sembla descobrir tot un món (la Burma que té tancada la Nobel de la Pau Aung San Suu, la Jerusalem de la gent jueva, de la gent palestina i dels sacerdots cristians) al mateix ritme que ho fa ell. A *Crònica de Jerusalem*, Delisle retrata la sensació de pau a la platja de Tel Aviv en contrast amb els avions que la sobrevolen en direcció a la Franja de Gaza. Dibuixa els colons

Joe Sacco és una mena de Tintín que ens porta de la guerra de l'Iraq als judicis de la guerra de Bòsnia, passant per les cases de palla de la casta de les intocables a l'Índia

El canadenc Guy Delisle és l'antítesi del mascle reporter de guerra sense lligams. El personatge està lligat de mans al cotxet dels seus fills mentre la seva parella volta pel món

israelians que fan *footing* amb l'arma a l'esquena i les musulmanes amb hijab que van i vénen de comprar el que poden. Els soldats que controlen la franja confonen Delisle amb Joe Sacco i li deneguen el visat. Tot i que no li concedeixen el permís, a *Crónicas de Jerusalén*, un fotògraf proposa al dibuixant d'anar a Gaza. Som al nadal de 2011 i l'exèrcit d'Israel ataca la Franja amb una brutalitat que fa pensar en una imminent intifada. Guy Delisle, primer, accepta l'oferta del fotògraf, però després s'hi repensa: imagina el foc que calcina els habitants de Gaza i es nega a dibuixar la guerra. A diferència de Joe Sacco, Delisle és observador, però no és periodista.

Observació i protagonistes

Joe Sacco actua de redactor d'històries personals: s'apropa a un personatge i deixa que ell mateix li expliqui com el va afectar i com l'afecta un esdeveniment històric concret. A *Notas al pie de Gaza*, Sacco dibuixa la història del personatge i inclou un estil semblant al dels llibres de Svetlana Aleksíevitx. Segons el mateix Sacco, la història és plena de "notes a peu de pàgina" que el temps va esborrant. A *Notas al pie de Gaza*, el maltès busca una nota a peu de pàgina concreta i difuminada pel pas dels altres enfrontaments mortals: la matança de 272 palestins i palestines a mans de l'exèrcit israelià l'any 1956, poc després que Nàsser nacionalitzés el canal de Suez, que francesos i anglesos consideraven propi. Sacco explica el punt de vista del bàndol perdedor, però inclou els seus dubtes, matisa i evita ser pamfletari. Quan dos personatges expliquen una mateixa història i es contradueixen en els detalls –el germà d'un dels testimonis

d'aquella matança a Khan Iunis (a la frontera egípcia) va veure morir el seu germà realment o es trobava, com diuen altres dos familiars, fugitiu i lluny de la casa?-, Sacco relata que els dos narradors tenien versions diferents. El més senzill seria triar una de les dues versions, dibuixar-la i vendre-la per bona. Però Sacco fa bandera de la dificultat de comprendre i la complexitat inherent a totes les guerres i a totes les històries.

L'avantatge i l'inconvenient de *Crónicas de Jerusalén* és que és poc periodístic des del punt de vista dels testimonis. Els testimonis de Sacco parlen a través de les vinyetes; a les vinyetes de Delisle, en canvi, l'únic testimoni és el dibuixant. Joe Sacco ens presenta un fedai, un mercenari a sou pagat per Nàsser, el dirigent panarabista que en última instància es preocupava més pel seu tron egipci (amb forts vincles amb Israel) que no pas per la població àrab palestina. El guerrer amb turbant ens explica que havia d'impedir que la gent palestina fugís de Gaza cap a Egipte i ell no ho impedia perquè, al capdavant, els palestins són els seus "germans". Sacco ens presenta una palestina mare de família que brama contra els atacs continuats damunt el sostre de la casa que comparteix amb una pila de fills. Els bulldòzers han destrossat gairebé totes les cases del carrer i ella vol fugir, però sent ràbia i la ràbia que sent li fa dir que cal tenir fills, que només la procreació desmesurada de la població palestina de Gaza acabarà exercint la pressió definitiva pel govern israelià. Dit això, la palestina fa una broma al fill de disset anys i li pregunta: "Va, tu, quan et cases?". El jove no arriba a casar-se mai, tristament, perquè Sacco torna a la casa al cap d'uns dies i tant l'habitatge com la gent que l'habitava han desaparegut sota les runes. ◀

Txetxenes, bosnians, palestines: fins i tot una lectura superficial de *Reportajes* ens fa adonar de fins a quin punt ha estat dura la darrera part del segle XX

Els testimonis de Sacco parlen a través de les vinyetes; a les vinyetes de Delisle, en canvi, l'únic testimoni és el dibuixant. Pel que fa als testimonis, doncs, és poc periodístic

D'esquerra a dreta:
1. Portada del llibre 'Reportaje', de Joe Sacco
2. Un fragment del còmic 'El fotógrafo'
3. Escena de 'Notas a pie de Gaza'
4. 'Maus', la primera novel·la gràfica que parlava del nazisme i l'holocaust

Aquest text forma part de **#RELATSREALS**, una iniciativa de SOS Racisme que la 'Directa' acull en la seva edició de paper. El seu objectiu és informar i sensibilitzar a través de la difusió de casos atesos pel Servei d'Atenció i Denúncies de SOS Racisme Catalunya. S'utilitzen noms falsos per mantenir l'anonimat de la persona agredida, però és l'única dada fictícia. Tots els fets que s'hi narren són reals. Més informació a www.sosracisme.org i al twitter @SOSRacis

Els altres vols de la vergonya

Mònica López
@nuvoldestiu

Era un dia especial. La Clàudia estava molt emocionada perquè, per fi, viatjava a Londres i, tot i que volava en *low cost*, ho feia per la porta gran: acompanyada del seu pare i estrenant passaport espanyol. Des dels deu anys havia cultivat amb tendresa aquella il·lusió que ara prenia forma en els cinc sentits. Ja s'imaginava passejant amunt i avall per Trafalgar Square, Piccadilly Circus o Hyde Park. Fins i tot podia sentir les botzines dels cotxes que la sorprenien per l'esquerra i olorar el perfum de les autèntiques *pies* angleses. Un somni l'esperava a només dues hores d'avió.

Com que volaven a Londres, fora de l'espai Schengen, van haver de passar el control de passaports. La Clàudia, amb satisfacció, va mostrar el seu passaport, nou de trinca, la prova legal que certificava que, finalment, després de molts anys d'haver viscut a l'Estat espanyol, ella era espanyola a ulls de l'Estat. El policia va revisar el passaport i, en veure que totes les dades eren correctes, la va deixar passar sense dilacions. El seu pare també va passar amb normalitat, com la resta del passatge.

Acte seguit, es van adreçar a la cua d'embarcament. Anaven molt bé de temps, però ja hi havia alguna persona esperant dreta amb les maletes i, dos minuts després, ja s'havia format una cua ben llarga. Es van assegurar que les maletes tenien les mides justes i, quan els va tocar el torn, van entregar el bitllet i la documentació a l'hostessa, que les va observar amb estranyesa:

- *Esperen aquí, por favor.*

Sense fer-los cap pregunta ni donar-los cap explicació, les va apartar de la cua i els va dir que s'esperessin. Confosa i sense saber ben bé com procedir, l'hostessa va demanar ajuda a una altra companya. Ho va fer sense

discreció, davant mateix d'elles, donant per descomptat que no l'entendrien:

- *¿Qué les pido?*

- *Pues pídeles la cuenta bancaria, la dirección y alguna otra cosa que tengan.*

El seu pare es va posar molt nerviós:

- *¿Por qué estan haciendo esto?*

- *Por motivos de seguridad* - es va limitar a respondre l'hostessa.

La Clàudia se la mirava amb molta ràbia, però va preferir esperar i obeir. Estava molt indignada, però no volia deixar escapar el somni d'anar a Londres per culpa de l'actitud d'aquella noia.

En aquell aeroport, les mirades feien més mal que les paraules. Les persones de la cua contemplaven la Clàudia i el seu pare amb desconfiança, com si pensessin que alguna cosa devien haver fet. L'hostessa les havia segregat de la cua i això havia suposat, automàticament, un estigma. Va comprendre que tant era que un paper la reconegués com a espanyola, sempre estaria exposada a les fronteres de vidre alçades basant-se en el seu color de pell.

Segurament, va pensar la Clàudia, aquella hostessa s'estava limitant a aplicar un protocol de la companyia o alguna cosa semblant, però també podia decidir si obeïa aquelles ordres racistes o no. I, desgraciadament, va decidir obeir-les. Després de quinze minuts de retenció, l'hostessa va demanar-li el DNI. Se'l va mirar i les va deixar passar, com si no hagués passat res.

Van ser només quinze minuts, però el cabreig es mantenia al cor de la Clàudia quan van tornar de Londres. Allò no podia tornar a passar-li a ningú més. Per això, va decidir denunciar-ho al Servei d'Atenció i Denúncies (SAiD) de SOS Racisme Catalunya i començar a fomentar el boicot a Ryanair entre les seves amistats explicant la dis-

criminació que havien patit ella i el seu pare.

El SAiD va fer arribar una carta al Servei d'Atenció al Client de la companyia per demanar-los que reconeguessin l'episodi com un cas de discriminació per perfil ètnic i que corregissin els protocols necessaris perquè no es tornés a repetir.

Ryanair va demanar disculpes a les passatgeres per si s'havien sentit discriminades en algun moment, però no va admetre que els protocols fossin racistes. Es limitaven a seguir les instruccions del Departament de Visats i Immigració del Regne Unit per prevenir viatgers impostors. Des de quan les aerolínies s'encarreguen del control migratori? No es tractava d'una tasca consagrada al Cos Nacional de Policia espanyol? ◀

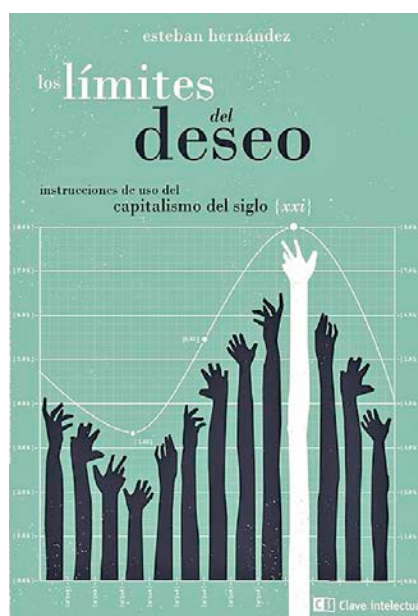
Ryanair va demanar disculpes a les passatgeres per si s'havien sentit discriminades en algun moment, però no va admetre que els protocols fossin racistes

RESSENYES

Escriure per debatre amb ‘Ningú’

Isabel Benítez
@jerborejuo

El periodista Esteban Hernández planteja les claus fonamentals per entendre les dinàmiques quotidianes del capitalisme amb el “desig de trobar altres persones amb qui intercanviar punts de vista i temps per discutir, aprendre i apassionar-se” més enllà de les comunitats digitals autoreferencials.

Hi trobarem reflexions sobre l’ambivalència de la “cultura de l’esforç”, que premia “l’aparença de” per sobre de la qualitat; el privilegi de poder treballar de franc com a barrera classista d’alguns nínxols laborals, o l’extensió del que anomena “meritocràcia dels contactes”, l’art de cultivar un succedani d’amistat utilitària.

Hernández dedica una reflexió especial al paper de l’“excepció” i la celebració acrítica de la llibertat individual, que considera pedres angulars de la legitimació de l’ordre establert: “L’excepció només pot funcionar si les regles existeixen i són suficientment actives per retenir el nombre més gran de participants possible”, en contraposició a la minoria que té el privilegi d’evitar-la. Un advocat de l’Estat ho va dir ben clar: “La frase *Hisenda som tots* no es pot aplicar a la infanta, ja que tan sols es tracta d’un eslògan publicitari creat per fer por als contribuents, però no té cap efecte jurídic”.

El llibre intenta donar una explicació coherent als mandats globals del capitalisme i, alhora, als engranatges a escala humana en què es concreten. En aquest sentit, es troba a faltar la integració de les *instruccions* reservades a les dones, així com les impugnacions col·lectives –a l’àmbit de la cultura, el treball i el barri– que existeixen més enllà de la política institucional i que fan comprensible (i lluitable) el dia a dia de moltes *ningú*, a qui Esteban Hernández dedica l’escrit. Una fórmula que evoca l’Ulisses que es va presentar com a *Ningú* per enganyar el ciclop Polifem i poder fugir de la seva cova. Un assaig honest; i això no és poc. ◀

LLIBRE

Los límites del deseo. Instrucciones de uso del capitalismo del siglo XXI

Autor: Esteban Hernández

Editorial: Clave Intelectual, 2016

Pàgines: 296

Cançons com quadres

Joan Gener Barbany
@en_joan

“**C**eci ne pas une pipe”, va escriure l’artista surrealista belga René Magritte sota una pipa de les que encara fuma algú al famós quadre titulat *La traïció de les imatges*. Arthur Caravan, la banda d’Alcoi, va decidir obrir el seu quart disc, *Major Propòsit* (Música de Telers), amb una cançó titulada igual i que ens diu: “Posa el teu cos per davant del discurs / No hi ha passat com tampoc hi ha futur que canta”.

Així és Arthur Caravan: com Magritte amb la pintura, pren el compromís de cercar les incògnites que només pot acariciar l’expressió artística. Tant és així que passa de “La gran guerra”, una cançó explosiva de crítica social nihilista, a “L’imperi de les llums”, de traç lleuger i amor surrealista.

Coproduït amb el camaleònic Mau Boada, el disc fa créixer el so de la banda respectant una hegemonia pop que bascula de la llum a la foscor i trobant esclatxes tant pel múscul rocker com pels motius folk. Mentrestant, gaudeix perdent-se en paisatges psicodèlics a “El més enllà”, en viatges onírics a “Le may du pays” o en el pèndol energètic, cas d’“Entreacte”. L’àlbum

s’acompanya d’un llibret amb il·lustracions d’Àngela Tarrazó inspirades en alguns dels diagrames tântrics del Rajasthan –regió de l’Índia– que reforcen la seva voluntat enigmàtica, i conté “Democràcia”, un poema de Rimbaud amb el qual tanca el cercle de transmissió cultural.

Reconeguts amb tres guardons a la XI Nit dels Premis Ovidi, Arthur Caravan continua desplegant motius per ser considerada una proposta realment independent, en què els impulsos creatius no són dictats per modes ni per mercats. Per tot això, *Major Propòsit* és una visita imperdible, com qui va a veure una exposició de quadres sense emmarcar a l’aire lliure. ◀

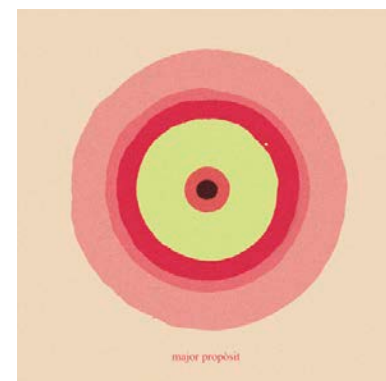
CD

Major Propòsit

Arthur Caravan

Segell: Música de Telers, 2016

Enllaç: arthurcaravan.bandcamp.com

#llegeix
#descarrega
#comparteix

FES-TE VÍRICA

>>subscriu-te

>>fes-te soci

>>dóna

La majoria dels llibres de Virus es troben sota llicències lliures i en lliure descàrrega. La teva subscripció, associació o donació reforça l’aposta per l’alliberament de continguts

<http://viruseditorial.net/editorial/socios>

inDirecta

/ DAVID FERNÁNDEZ

“El discurs de la maternitat entregada s’ha de convertir en crítica social”

Mariana Cantero
@cantero_mariana

Encara s’està revisant el mandat social de tenir criatures?

El feminisme ha estat plantejant aquest tema des de la segona onada del moviment de dones; és cíclic. Crec que la pressió més forta és la que et diu: treballa-guanya diners-consumeix; la del cap de personal que et mira amb sospites si tens 30 anys i no et contracta perquè potser decideixes tenir un fill.

En aquest context, és realista defensar la criança amb afecte?

Hi ha grups o literatura partidària d’una criança entregada en temps que sembla desestimar i oblidar les servituds que imposa l’economia: la necessitat de guanyar un salari. També és veritat que la criança amb afecte ha aconseguit emmotllar-se al que hi ha i defensa que, si s’ha d’anar a treballar, hi ha maneres de no deixar de donar el pit o de fer *collit*. Ho tindria fàcil: necessitem que els nens siguin molt estimats i cuidats, nosaltres volem fer-ho i ens queixem d’aquest sistema econòmic, de les jornades laborals, les hores extres no pagades i els salaris de misèria. Hi ha una part d’aquest discurs que s’adreça a les mares -i que a vegades elles reproduïxen- que dóna una sèrie de consells sense tenir en compte si els seguirà algú que viu en una casa estúpida o algú que habita un pis sense llum. Hi hauria d’haver molta més consciència de la diferència social i de classe, que no pot implicar la mateixa mena de criança.

Però, actualment, el fet de dedicar-se a les cures implica deixar la vida laboral.

Sí; tal com està plantejat, quedar-se a casa cuidant és molt semblant a retirar-se de la societat. Jo entenc que, des d’un punt de vista feminista clàssic, és difícil no defensar que una dona ha de ser independent econòmicament, però no cal que se l’obligui a romandre al mercat laboral tota la vida. Segurament és més útil la remuneració de les cures o la renda bàsica. El mercat laboral no és cap alliberament; tenint en compte el nivell d’atur que hi ha i la pobresa concentrada en les dones, continuar fingint que és necessari treballar no té massa sentit. Això és el que més em molesta d’alguns feminismes: no han sabut imaginar altres maneres de mantenir la independència econòmica de la dona que no passin per la feina assalariada.

Vostè defensa la resocialització de la maternitat davant els dos enfocaments imperants, la reclusió neoromàntica o emmotllar-se a la lògica del mercat.

Sí, perquè hi ha una tendència a considerar la maternitat com un fet privat. És veritat que l’Estat, l’Església i molta altra gent han volgut intervenir en els cossos de les dones i els seus drets en el moment de parir. Calia treure les institucions dels cossos de les dones. Però aquest discurs ha col·laborat a reforçar aquesta mena de privatització de la maternitat, aquesta concepció de la maternitat com una cosa que les dones encaixen en el seu temps lliure com poden. Això ha desencadenat aquest sistema, que gira l’esquena a la realitat de les cures. Resocialitzar la maternitat, doncs, implicaria adonar-se que no és un fet individual, sinó un fet social de primer ordre, i que necessita una arquitectura institucional que avui dia no funciona.

Com podria funcionar?

Cal articular mesures que tinguin en compte les diferències entre unes i altres maternitats: classe social, economia... La maternitat ha de sortir d’aquell àmbit claustrofòbic que se ceneix a tot el que passa entre la mare i el seu bebè i s’ha de discutir en termes generals. Què passa amb les mares a la feina? I a les escoles, les llars d’infants i els espais de cura tancats?

En última instància, les cures són una despesa social no reconeguda. Les haurien d’assumir les empreses privades?

És fonamental revaloritzar les tasques de cura i permetre que la gent que es dedica a això visqui bé realment. La idea del salari domèstic, molt denigrada per alguns sectors del feminisme, no és tan dolenta; crec que podria funcionar bé. A la vegada, hi hauria d’haver una política activa pel repartiment de les cures; no podem continuar sent les dones qui s’hi dedica quasi en exclusivitat. L’articulació d’això ha de ser institucional: apujar impostos a les empreses grans, tenir quotes selectives de la seguretat social (que serveixen per recaptar diners que es destinin a finançar cures) o implicar les empreses directament poden ser algunes opcions. ◀

Carolina del Olmo,
autora de ‘¿Dónde está mi tribu?’

El maig de l’any passat, les declaracions de la diputada de la CUP-CC Anna Gabriel sobre el seu desig de criar la mainada en tribu van aixecar polseguera. Segurament, Gabriel havia llegit *¿Dónde está mi tribu?*, un llibre sobre maternitat i criança que planteja la necessitat de tornar a socialitzar una de les tasques més dures i que impliquen més responsabilitat, però, tot i així, bastant desvaloritzada pel sistema. Del Olmo, mare de tres fills, filòloga i directora de Cultura del Cercle de Belles Arts de Madrid, critica la literatura sobre maternitat i criança que, tant des del vessant que ha privilegiat els límits i el control sobre l’infant com des del que posa els desitjos de la canalla en primer lloc, s’ha dedicat a tutoritzar les persones adultes (i especialment les dones) advertint-les del que passarà si no segueixen les seves receptes. Davant d’aquestes lectures, l’escriptora proposa tornar a adoptar una mirada contextualitzada dels diferents tipus de maternitat tenint en compte les condicions concretes de vida en les quals hem d’educar actualment i compartir les cures.